

A DEBRECENI EGYETEM HABILITÁCIÓS FÜZETEI
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

TÁRSASÁGI JOGI RENDSZEREK ÉS REFORMOK EURÓPÁBAN

HABILITÁCIÓS TÉZISEK

ÍRTA:

Szikora Veronika

aki

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYOK TUDOMÁNYÁGBAN

habilitáció elnyerésére pályázik

DEBRECEN

2014

I. BEVEZETÉS, A KUTATÁS MÓDSZEREI, FORRÁSAI

A doktori értekezésemet 2005-ben védtem meg az osztrák, német és magyar személyesítő társaságok témájában. Azóta a fő kutatásom homloktere továbbra is a társasági jog maradt, az osztrák és német jogterületről szerzett ismereteimet szélesítettem és elmélyítettem. Az előbbieken túl, a kutatás időbeli és területi határait kiterjesztettem más európai nemzetek jogalkotási mechanizmusának vizsgálatára és az európai társasági jog jogformáló hatásának elemzésére.

A munkát az összehasonlító jogi kutatási módszer hatja át. A vonatkozó külföldi és magyar szakirodalom feldolgozása és értékelő elemzése adta a kutatás alapbázisát. Az ebből származó tapasztalat a magyar jog számára hasznosítható megállapítások és következtetések formájában jelenik meg. Ehhez a munkához hozzájárult a több hónapos németországi és ausztriai kutatómunka, amelynek keretében lehetőség nyílt a forrásanyag összegyűjtésére.

A társasági jogi művek a jogtan, a joggyakorlat és a jogpolitika között összhangot teremtve járulnak hozzá a dogmatika és gyakorlat egységéhez. A törvényhozás, az ítélkezési gyakorlat ezért éppúgy tárgyát képezi a tudományos eszmecserének, mint a társasági jog elmélete.

A külföldi nagy monográfiák és tankönyvek jelentették a szakirodalom alapbázisát. Az oktatási célokat is szolgáló rövid, áttekintő (többször gyakorlatorientált) ábrázolások éppúgy, mint szisztematikus, didaktikus összefoglaló tanulmányok hozzásegítettek a rendszer megértéséhez, amelyek az elmélyültebb tanulmányozás előszobáját jelentették. Néhány munka – amely a társasági jog dogmatikáját monografikusan jeleníti meg és új utakat keres a társasági jog világában – kiemelt szerepet kapott a kutatásban. Olykor a régebbi ábrázolásokhoz is vissza kell nyúlnunk, például a XIX. századi alapművekhez, kereskedelmi vagy más társasági jogi tankönyvekhez. A külföldi tankönyvi irodalom is – amely nem korlátozódik az elismert tudomány átadására – hozzájárul a társasági jog fejlődésének és gyakorlatának alakításához, formálásához.

A társasági jog továbbfejlődésében nagy szerepet játszottak azok a monografikus művek, amelyek nem ritkán úttörő teljesítményükkel íródtak a társasági jog történetébe. Ezek a művek kritikai élel közelítettek a problémás területek felé, elindítva ezzel olyan vitákat, amelyekből építő javaslatok születtek.

A bírósági gyakorlatot megismerése főleg az alapk munkákra támaszkodó – „nagy” és „kis” – kommentárok tartalmára támaszkodott. Terjedelmük és számuk jelentősen meghaladja a normaszöveg nagyságát.

Más területektől eltérően, nagyobb jelentősége van a kézikönyveknek, mintatáraknak, a mindennapi gyakorlati használatra szánt gyűjteményeknek. Ezek a kiadványok a gyakorlatot tükrözik, ezért mindenképpen hasznos a tanulmányozásuk.

Jegyezzük meg a német szállóigét: „Egy pillantás a törvénybe, és elszállnak a kétségek”. Aki a társasági jog fejlődéstörténetének és jogalkotásának jelentőségét felismeri, nem dolgozhat a jogszabályok nélkül. Ezek közül a legfontosabb az EU-s jogalkotás eredményei és a nemzeti kereskedelmi, polgári és társasági jogi külön törvények.

Jóllehet, hogy pl. a német jogban nem ismeretes az esetjog, a joggyakorlat – nevezetesen a legfelsőbb bírósági eseti döntések – kimagasló jelentőségű a tudományban és a gyakorlatban egyaránt. A német legfelsőbb bíróság (Bundesgerichtshof) kereskedelmi és társasági joghoz

tartozó döntéseit az „Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen, BGHZ” elnevezésű hivatalos gyűjteményben találjuk meg.

A társasági jog művelői a szakfolyóiratokban is leteszik kézjegyüket. Az általános gyakorlati kérdéseket felvető folyóiratok mellett a bírósági joggyakorlati tudósításokban, az európai határokat átívelő gyakorlatot tartalmazó szakfolyóiratokban, továbbá a speciális folyóiratokban is megjelennek az összegző, az elemző és kritikai javaslatokat is megfogalmazó írások. A társasági jog gyakorlati fejlődéséhez hozzájárulnak régi múlttal rendelkező, és az új, modern szemléletű folyóiratok cikkei is.

A társasági jog elsősorban gyakorlati jog, de ezzel egyidejűleg magas színvonalon kimunkált dogmatikát igényel. A kutatás feladata, hogy a már kidolgozott jogdogmatikai alapokat – amely mögött több mint száz éves gyakorlat és irodalom áll – bemutassa és elemezze. A kommentárok, amelyek a gyakorlati szakemberek munkájához szükségesek, nem helyettesítik ezeket az ismereteket.

Az összehasonlító és elemző módszer tapasztalatait a magyar társasági jogban lehetséges elméleti és gyakorlati fejlődési utak megnyitására kívánta kutatás felhasználni. Mindehhez a magyar társasági jogi szakirodalomban rendelkezésre álló művek megismerése nélkülözhetetlen. A kutatás a századfordulós kodifikációs kísérletektől a napjainkban lezáródó újrakodifikálásig nyomon követte a társaságok jogi sorsát a jogtudósaink tollából született kiváló monográfiák, tankönyvek, tanulmányok és cikkek segítségével.

A tézisfűzetben a kutatás néhány témacsoportjára koncentrálni foglalom össze a kutatási eredményeimet.

II. A TÁRSASÁGI JOG TÖRTÉNETI DIMENZIÓJA

A német társasági jognak nincs átfogó jogtörténete. Ez részint a problémás fogalomkialakításon, részint a társasági jogi irodalom „történelmen-kívüli” vonzatán alapulhat. A mai értelemben vett társasági jog tudománya lényegében a XIX. században jött létre, és mindenekelőtt a XX. században differenciálódott és nyerte el mostani jelentőségét. A társasági joggyakorlat a jogi élet modern jelenségeiből és követelményeiből él, ami azzal fenyeget – nem utolsó sorban az adójogi befolyása miatt –, hogy folyamatosan csekélyebb lesz a szerepe. Ez nemcsak a társasági jogra, mint egészre, hanem az egyes társaságokra is érvényes. A jogi forma változtatását és a szerkezeti átalakításokat, amelyeket évtizedekkel ezelőtt még kivételes jelenségeknek számítottak, mára egyre inkább természetesnek tekintjük. A rugalmasságot és változtatásokat csakis a történeti dimenziók figyelembe vétele mellett engedheti meg a jogalkotás és a jogalkalmazás. Különösen akkor mutatkozik ez meg, ha a társasági jognak intézményesített alapokat akarunk teremteni. A jogrend: rendszer és folyamat. „Aki nem ismeri a múltat, nem érti meg a jelent és a jövőt sem képes meglátni.” A társasági jog törvényi normaszervezetében lévő ellentmondások magyarázatát – és nem ritkán azok feloldását is – a történeti szemlélet segítségével kaphatjuk meg. Fontoljuk meg Karsten Schmidt szavait, amely szerint a történelmi visszatekintésnek nem patinát és történelmi méltóságot kell kölcsönöznie a társasági jogi tanulmányainknak, hanem a megismerést és a haladást kell szolgálnia.¹

¹ Schmidt, Karsten: Gesellschaftsrecht, 3.Aufl., Köln; Berlin; Bonn; München, Heymann (1997) 55-56.

A társasági jog története: társadalomtörténet és normatörténet. A társasági jogi normaszervezetet a társadalomtudományi irányzatok lényegesen formálták, mert a társasági jogi szervezetek nem utolsó sorban társasági és gazdasági valóságos jelenségek.

A társasági jog az egyik olyan jogterület, amely legdinamikusabban változik a magánjogon belül. Ennek elsődleges oka az, hogy a vállalkozások jogának szervezeti kereteit biztosítja, vagyis a gazdaság működésének meghatározó, befolyásoló tényezője.

III. A TÁRSASÁGI JOG SZEMPONTJÁBÓL JELENTŐS ORSZÁGOK SZABÁLYOZÁSI MODELLEI

A jogösszehasonlító elemzés kiemelt jelentősége

A jogösszehasonlítás a társasági jog esetében egészen különös, nagy jelentőséggel bír, és nem csak az Európai Unió jogának harmonizálása és a jogegységesítése során. A nemzeti, nemzetközi társasági jog kérdései is újra és újra a nemzeti szabályozások funkcionális összehasonlításához vezetnek. A fejlett piacgazdaságokban a társaságok a gazdasági aktivitás fő hordozói. A menedzsment az ügyfelek, a dolgozók, a hitelezők, az idegen tőkét szolgáltatók, és a társaság aktív szereplői szabályozást igénylő együttműködése alapvetően ugyanazokat a kérdéseket veti fel az egyes rendszerekben, azonban a jogi tradíció, gazdaságtörténeti fejlődés és az állam beavatkozási hajlandósága alapján, többé-kevésbé eltérően válaszolható meg (például a korlátozott felelősségű társasági formák esetében, amelyek a hozzájuk kapcsolódó veszélyeket, kockázatokat különböző módon viselik).

A nemzeti társasági jogok roppant tapasztalati tőke birtokában vannak, ezek összevető értékelése következtetések megfogalmazására ösztönöz, amelyek a társasági jogok fejlődését sikeresebbé teheti. A gazdasági és jogi környezet változása, a határokon átívelő gazdasági forgalom, és a tőkepiacok világméretű megnyitása más országok jogszabályainak értelmezésére kényszerít bennünket is.²

Armin von Bogdandy felhívja a figyelmünket arra, hogy más európai jogrendek alapvető struktúráját a formálódó európai jogi térség szemszögéből szükséges vizsgálni, és tisztelni kell azok történeti tapasztalatait, a fejlődésük egyes lépcsőit, jogi és tudományos stílusukat, és ennek tudatában fejleszthetjük saját hagyományunkat.³

A különböző nyugat-európai nemzeti kultúrákban a társaságoknak és a társasági jogi szabályozásoknak különböző modelljei alakultak ki. Az Európai Unió legnagyobb gazdaságával rendelkező tagországait vizsgálva (Franciaország, Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság), az egyes országokban működő különféle modellek alakultak ki, amelyek befolyást gyakorolnak az adott ország társasági jogának alakulására. A domináns nemzeti modellek hatással lehetnek más nemzetek és az Európai Unió társasági jogára. A jellemzők szemléltetésére Janice Dean a következő jelzőket használja: „piramis”, a „gépezet”, a „család” és a „piac”. A kommunizmus európai összeomlása után a kapitalizmus több típusa működött Európában. A német modell egy olajozottan működő, együttműködő egység, a francia egy fentről, képzett vezetők által szervezett rendszer, míg az Egyesült

² Hueck, Götz – Windbichler, Christine: Gesellschaftsrecht, 20. Aufl., Beck, München (2003) 12.

³ Armin von Bogdandy: A nemzeti jogtudomány az európai jogi térségben – Kiáltvány (magyarra fordította: Jakab András), Magyar Jog, 2012/4. 251.

Királyságban leginkább a szerződésekre és a versenyre hagyatkoznak. Olaszország pedig erős gazdaságot épített elsősorban családi vállalatokra támaszkodva.⁴

A legjelentősebb kontinentális európai országok gazdaságának erősségeit jellemezve, nagyon sematikus módon megállapíthatjuk, hogy a jól működő szervezet „család” modellje kevés szereplőt és erős hagyományokat sejtet, ami illik az olyan jellemzően erős olasz iparágakhoz, mint a divat vagy az étel. A „gépezet” képe kiterjedtebb szervezetre és személytelenségre enged következtetni, ami teljesen összeegyeztethető Németország mérnöki hagyományaival. A francia „piramis” kiterjedt és erős rendszereket feltételez, ami megfelel az erős infrastrukturális francia hagyományoknak. Ezek a jegyek megjelennek a vállalatokon belüli és az azt körülvevő relációkban is.⁵

A nemzeti jellemzők történelmi és nyelvi beágyazottságának köszönhető stabilitása („kopásállósága”) fényében nem meglepő, hogy a társasági jogok és a vállalat-irányítási rendszerek az együttműködés olyan módjait tükrözik vissza, amiben az egyes, hasonló háttérrel rendelkező emberek kiismerik magukat és otthonosan mozognak.⁶

A társasági jogi szabályozás jellegzetessége

Ha a szabályozás módja szerint vesszük górcső alá az egyes jogrendszereket, megállapíthatjuk, hogy a társasági jog esetében nem létezik egy speciális, minden társasági formát felölelő, egységes „társasági törvénykönyv”, és jelenleg nem is törekednek egy ilyen kódex megteremtésére.⁷ Tehát e jogterületet számos – az egyes társasági formációkra vonatkozó – törvény segítségével szabályozzák.⁸

A társasági jog illetően felaprózódásának több oka van. A „jog művelői” a társaságok szabályozásához különféle módon viszonyultak illetve viszonyulnak. Ez a következő jelenségekre vezethető vissza:

- a jogtudomány csak utólag próbált reagálni a társaságok megjelenésére, és így megalkotni egy átfogó, a magánjog többi jogágától elkülönülő társasági jogot;
- ugyanakkor a változó életviszonyok és a különféle szükségletek – már a XIX. századtól kezdve – arra késztették a törvényhozót, hogy eleget tegyen ezen elvárásoknak, újabb és újabb, külön jogszabályokat alkotva az egyes társasági típusokra vonatkozóan;
- továbbá a joggyakorlat sem elméleti irányelvek kimunkálásán fáradozott, hanem inkább arra törekedett, hogy rávilágítson a szabályozás hiányosságaiból fakadó problémákra.⁹

Bár a társasági jog dinamikusan fejlődik, egyes intézményeinek változása meglehetősen különböző. A szabályozás a történelem folyamán széttagolttá vált, és hiányzik a jogterület egészét átfogó, világosan körvonalazott szabályozástervezet.¹⁰ Tehát azt lehet elmondani,

⁴ Dean, Janice: Ideal type organisations and company law in Europe, *European Business Law Review*, 2012/4. 472.

⁵ Dean (2012) 465. oldalon idézi Vivien Schmidt véleményét. Lásd: Schmidt, Vivien: *The Futures of European Capitalism*, Oxford University Press, 2002, 145.

⁶ Dean (2012) 462.

⁷ Kraft, Alfonz – Kreutz, Peter: *Gesellschaftsrecht*, 11. Aufl., Neuwied; Kriftel; Berlin, Luchterland (2000) 1.

⁸ Ezek ismertetésére lásd: Szikora Veronika: *A német társasági jog alapjai*, Debrecen (2006) „A társaságok jogforrás szerinti csoportosítása” c. fejezete.

⁹ Kraft – Kreutz: *Gesellschaftsrecht* (2000) 1.; Papp Tekla: Rövid bevezetés a német társasági jogba, *Jogelméleti Szemle*, 2002/3. 1.

¹⁰ Steding, Rolf: *Gesellschaftsrecht: Grundzüge*, Baden-Baden, Nomos (1997) 28. és 85.

hogy nincs egy olyan egységes „társasági jog”, amely minden társaságot összefogó jogágként jelenne meg a jogrendszerekben. A társaságokra vonatkozó joganyagot nem lehet egyetlen kódexben keresni, mivel azok elszórtan találhatók a különböző – egyes formációkról szóló – társasági jogi törvényekben, amelyek háttérjogául általában az egyes polgári törvénykönyvek szolgálnak.

A komplex okozati háttér feltárását nem vállalhattuk fel, de egyik okaként megjelölhető az, hogy a magánjog részterületének tekintik a társaságokra vonatkozó normákat, és a jogtudomány „próbálkozása” csupán elméletben tett kísérletet kapcsolódást teremteni a különböző jogszabályokban található eltérő társasági formák között. Másrészt a jogalkotók a gazdasági viszonyokhoz és szükségletekhez igazodva próbálták meg mindig új, külön törvényekkel sokoldalú társasági formátípusokat kialakítani; a joggyakorlat pedig a szabályozás hiányaira, hibáira mutatott rá, nem jogelvi vezérfonalak kidolgozására törekedett.¹¹

Mint rendszerhez kötött jog, a társasági jog a különböző társadalmi és gazdasági rendszerekben eltérő. Eisenhardt szerint az olyan országokban, mint pl. a volt szocialista országok [az ún. Keleti-blokk (Ostblock) államai] a szerződési szabadság és a magánkezdeményezés nem tartoztak a jog- és gazdasági rend lényegéhez. Ez például a német társasági jognál nem elképzelhető.¹²

A globalizáció által generált problémák

Úgy tűnik, minden rendszernek megvannak a maga gyenge pontjai, amik az elkövetkezendő időszakban megkívánják majd az egyes megoldások bizonyos adaptációját. A rendszerek mindegyikének választ kell találnia a kereskedelem és a pénzügyek globalizációja által támasztott kihívásokra. Olaszország nyomás alatt van, mert korrupciós potenciálja magas, az átláthatóság elégtelen és még a legnagyobb cégek közül is sokat egy-egy család vagy üzlettársak egy zárt csoportja irányít. Németországnak kihívást jelenthet, hogy a bürokratikus szervezeti rendszerhez kötődő jogi követelmények olyan többletterhet jelentenek, amik rövid távon nem térülnek meg feltétlenül. Franciaországnak megoldást kell találnia a vállalatok magas szociális kiadásainak lefaragására, ellenkező esetben nehezen tudja felvenni a versenyt a megnyitott európai és globális piacokon. Az Egyesült Királyság problémája a munkavállalói termelékenységben való lemaradása Franciaországhoz, Németországhoz vagy az USA-hoz képest.¹³

Az európai gazdaságpolitikák közeledésének esélye

A négy elemzett országban az éves GDP meghaladja a másfél ezer milliárd (1,5 billió) eurót, ezek: Németország, Franciaország, az Egyesült Királyság és Olaszország. A négy nemzet gazdasági szerkezete eltérő, különösen az átlagos vállalatméret és a tőkepiacok szerepe a vállalatok működésében, bár a gazdaságok mérete hasonló (Németország fölénye mellett). Ezekben a meghatározó Európai Unió-s tagállamokban szintén eltérő a vállalatok szervezeti, szabályozási és irányítási modellje. Az Európai Unióban a nemzeti kulturális háttér meghatározó a társadalmi érintkezés és az üzleti életet terén is. Feltehetjük a kérdést: ezek az

¹¹ Papp Tekla cikkében: Papp: Rövid bevezetés a német társasági jogba, JESZ (2002/3) 1. hivatkozik: Herbert, R. művére: Probleme der gesetzlichen Fortentwicklung..., ZHR (1980) 47-73.

¹² Eisenhardt, Ulrich: Gesellschaftsrecht, 10. Aufl., München, Beck (2002) 4.

¹³ Dean (2012) 472.

alapvető szemléletbeli különbségek milyen módon és gyakorolnak (gyakorolhatnak) hatást a társasági jog szorosabb koordinációjára az Európai Unió szintjén.¹⁴

Az európai gazdaságpolitikák közeledése a szabadpiaci kapitalizmus elve mentén nagyon kevésbé valószínű. Ez több okra vezethető vissza, például az egyes országok gazdasági és politikai intézményei behatárolt pályán mozognak, más-más lehetőséget kínálva a változásra, és az országok különböző történelmi és kulturális háttere más és más módon alakítja a piaci szereplők felfogását arról, hogy mi a megfelelő válasz a globalizáció és az európai integráció által támasztott kihívásokra.

A domináns nemzeti rendszerek erősségeinek és gyengeségeinek számba vétele megfelelő kiindulási alapot jelentene a társasági jogi és vállalatirányítási modellekben való változások megfelelőségének elemzésében. Minden nemzetnek a saját történelmi és kulturális hagyományai figyelembe vételével kell alkalmazkodnia az új feltételekhez. A különböző európai országok meríthetnek más nemzetek rendszereinek jó megoldásaiból. A részletes pénzügyi könyvvizetés és a fenntartható nyereségesség biztosítása kezd utat találni a német, francia vagy olasz menedzserek gondolkodásába, talán jobban, mint eddig bármikor. A társadalmi és környezetvédelmi szerepvállalás és kapcsolatok kiépítése pedig eddig nem látott fontosságra tett szert az Egyesült Királyságban. Az európai üzleti kultúrák kénytelenek egymáshoz képest változni, alkalmazkodni.¹⁵

Az európai nemzeti társasági jogokat az elmúlt évtizedekben az intenzív változások jellemezték. Szinte minden évre jutott egy társasági (kereskedelmi) jogi reform, a szabályozások nem jutottak nyugvópontra, a változások állandósultak. Az országok között kialakult „szabályozási verseny”, több esetben a befektetőbarát szabályozás irányába terelték a jogalkotást.

A nemzeti jogalkotóknak naprakészen kell reagálniuk a gazdasági kihívásokra. Ezzel kapcsolatban cikkében Gadó Gábor a kereskedelmi jog fejlettségének viszonylagosságára és a pragmatikus törvényhozói hozzáállásra hívja fel a figyelmet.¹⁶

„A francia modell”

Napóleon jogalkotásban való közreműködésének kiemelt elemei a Code Civil (a Polgári törvénykönyv, 1804) és a Code de Commerce (Kereskedelmi törvénykönyv, 1807), ezen törvények jelentősége az európai jogfejlődés szempontjából is értékelhető.¹⁷

A francia jogban a társaság egyfelől társasági szerződést jelent (ennek alaptípusát a Polgári törvénykönyv szabályozza), illetőleg a jogi személyt, a társaság intézményét. De nem minden társaság szerződéses jellegű (létezik egyszemélyes kft.), illetve nem minden társaság jogi személy (például a polgári jogi társaság nem rendelkezik jogi személyiséggel).

A francia társasági jogi rendszert 1966-ban külön törvénybe foglalták, modernizálták, és azóta folyamatosan módosításokat hajtottak végre a jogszabályon. 2000-től ezt a szabályozást visszahelyezték a Code de Commerce-be. Gyakorlatilag a társasági jogi

¹⁴ Dean (2012) 461.

¹⁵ Dean (2012) 476., 482.; Lásd még: Fézer Tamás: Monista vállalatirányítás a társasági jogban, Acta Conventus de Iure Civili (2007) 55-64.

¹⁶ Gadó Gábor: Társasági jogi reform Európában, Magyar Jog, 2006/6. 322.

¹⁷ A francia társasági jog történeti előzményeiről részletesebben lásd Nótári Tamás: A társasági jog fejlődése Európában, in Papp Tekla (szerk.): Társasági jog, Lectum Kiadó, Szeged, 2011, 588-590.

joganyag e részének a Kereskedelmi törvénykönyvbe való visszahelyezése e törvénykönyv szerepének megerősítését és jelentőségének növelését mutatja. Ez a reform jelzésértékű annak vonatkozásában, hogy Franciaország továbbra is fenn kívánja tartani a magánjog dualista megosztását polgári jog és kereskedelmi jog között, megőrizve ezzel a dualista jellegét. Jelenleg is a Code de Commerce tartalmazza a hatályos társasági jog alapvető szabályait.¹⁸

A francia társasági jog jóval elméletibb jellegű, mint a német társasági jog. Az állami beavatkozás erősebb a társaságokra, gyakran indirekt közgazdasági eszközökkel ösztönzik bizonyos társasági formák elterjedését (pl. európai gazdasági egyesülés).

Az erős állami beavatkozás jeleként az állami szektorban a francia állam főleg közigazgatási formákat alkalmazott, sőt 1945 után a vegyesen közjogi és kereskedelmi jogi formát: a nemzeti vállalatot. A nagy állami részvénytársaságoknál kialakította a közüzemi részvénytársasági formát.

A francia kereskedelmi társaságok joga jelentős hatást gyakorolt más országok társasági jogára is [az olasz 1865-ös és az 1982-es Codice di Commercio, a belga (1807), holland (1809), görög (1827)].¹⁹

„Az angol modell”

Az 1767-ben elfogadott részvénytörvény részletesen szabályozta a részvényekkel való kereskedést, és az átmeneti részvényesek irányítási jogát megakadályozandó, hat hónapos folyamatos részvénytulajdonlást írt elő a szavazati jog gyakorlásához.²⁰

Az angol társasági jog fejlődése szempontjából meghatározó Companies Registration Act-et az angol Parlament 1844-ben fogadta el. A társaságok kötelező nyilvántartásba vételét előíró törvény nem csupán a regisztrációs eljárást tette kötelezővé, de először adott jogszabályban megjelenő felhatalmazást a Parlamentnek, hogy társaság alapítását engedélyezze. A regisztráció előírásával azonban nem oldódott meg a tagok korlátlan felelősségének kérdése, ez 1855-ig, a Limited Liability Act elfogadásáig várattott magára. A company-k vonatkozásában első ízben adott a törvény lehetőséget a tagok korlátozott felelősségével működő részvénytársasági modell alapítására.

1862-ben a Parlament megalkotta az első társasági törvényt, az 1862-es Company Act-et, amely az 1985-ös társasági törvény elfogadásáig maradt hatályban. A company-k jelenleg hatályos szabályait a 2006-ban elfogadott társasági törvényben találjuk.

A partnershipek az angol jogban kezdettől kötelmi jogi viszonyokat jelöltek, az 1890. évi Partnership Act a valamennyi tag közvetlen és korlátlan felelősségét ismerő general partnership szabályanyagát tartalmazta. Ez a törvény – számos módosítással ugyan, de – a mai napig hatályban van. A személyegyesítő és tőkeegyesítő társaságok közötti átmenetet jelentő, de az angol jogban egyértelműen partnershipnek tekintett limited partnership

¹⁸ Veress Emőd: Francia társasági jog, Debrecen-Kolozsvár (kézirat, 2013) (1-9.) 1-2.; A francia társasági jogi reformokról részletesen írt Sándor István. Lásd: Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV, Budapest (2005) 203-213.

¹⁹ Lásd még: Sándor István: Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat-Európában, Gazdaság és Jog 2000/9-10. 11-15.

²⁰ Lásd még: Kelemen Dániel: Az angol társasági jog fejlődése, Jura 2006/1. 45-51.

szabályanyagát az 1907-ben elfogadott – a jelenleg is hatályos – Limited Partnership Act tartalmazza.²¹

„Az olasz modell”

Az 1942-es olasz polgári törvénykönyv a korábbi kódex francia modellt követő rendszerétől eltérően, a kereskedelmi jogot is magában foglalja, hatályon kívül helyezve az 1882-es kereskedelmi törvénykönyvet. Olaszország 1942-től, az akkor elfogadott Polgári törvénykönyvön keresztül monista koncepcióra tért át. A kódex tehát monista rendszert alakított ki azáltal, hogy együtt szabályozta a polgári és a kereskedelmi jogot.²² Az olasz jogtudósok körében komoly elméleti vita folyt annak megítéléséről, hogy ez a kereskedelmi jog privatizálását, vagy a polgári jog kommercializálását jelentette.²³

A Codice Civile már a hetvenes években jelentős módosításokon esett át, ennek jelentős része „az első közösségi eredetű megrázkódtatást jelentette”. Csaknem reform-szintű változtatásokat eredményezett húsz-harmincnyi cikkely megváltoztatása, majd ezt követték a későbbi irányelvek miatti módosítások. Az olasz jogalkotó arra törekedett az irányelvek átültetésekor, hogy csak a legszükségesebb mértékig változtassa meg a hatályos nemzeti szabályokat. Figyelmet fordított arra, hogy tartalmilag eleget tegyen a közösségi szabályozás célkitűzéseinek, de került a fölöslegesnek vélt formai módosításokat.²⁴

Az olasz társasági jog mind elméletében, mind jogalkalmazási gyakorlatában kiforrottnak tekinthető. 2001-ben érdemben változtak az anyagi jogi szabályok, 2002 és 2004 között négy végrehajtási rendeletet fogadtak el. A kódex jelentős változást eredményezett a társaságok irányítási-ellenőrzési modelljében. A jogszabályok lehetővé tették – a hagyományos olasz minta mellett – az angolszász board rendszer és a német modell választását.²⁵

2003. január 10-én átfogó társasági jogi reformot hajtottak végre az olaszok, ami elsősorban a kft.-ket, az rt.-ket és a szövetkezeteket érintette. A Codice Civile V. fejezetének módosításait 2004 óta kell alkalmazni.²⁶ Az utóbbi időben számos új részletszabályt vezettek be a cégeljárások területén is. 2004. január 1-jétől módosult a társasági eljárásjog.²⁷

²¹ Fézer Tamás: Angol társasági jog, Debrecen (kézirat, 2013) (1-14.) 1-4. hivatkozva: Morse, Geoffrey: Partnership Law, Oxford University Press, Oxford (2010); Muir, Dana M. – Schipani, Cindy A.: New Standards of Director Loyalty and Care in the Post-Enron Era: Are some Shareholders more Equal than Others?, New York University Journal of Legislation and Public Policy, <http://ssrn.com/abstract=721045>, 32. (Letöltés ideje: 2012. 12. 5.); Az angol társasági jog XX-XXI. századi fejlődéséről lásd bővebben: Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV, Budapest (2005) 241-248.

²² Hamza Gábor: A magánjog fejlődése és kodifikációja Olaszországban, Magyar Jog, 2012/10. 631.; Nótári Tamás: A társasági jog kodifikációja az európai országokban, <http://jog.sapientia.ro/data/tudomanyos/Periodikak/scientia-iuris/2011-1/2-notari.pdf> 15. (Letöltés: 2012. 08.21.); Nótári Tamás: A társasági jog kodifikációja az európai országokban, Scientia Iuris, Magyar – Román Jogtudományi Közlemény 2011/1. 32-33.; Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV, Budapest (2005) 216.

²³ Nótári, MRJK 2011/1. 31-33.; Papp (2010) 279.; Török Éva: Olasz társasági jog, Debrecen (kézirat, 2013) 1-2.

²⁴ Benacchio, Giannantonio: Az európai közösség magánjoga, Polgári jog, Kereskedelmi jog, Osiris, Budapest (2003) 159. és 162.

²⁵ Lásd: Gadó Gábor: Társasági jogi reform Európában, Magyar Jog 2006/6. 327.

²⁶ Sándor István: Változási tendenciák a társasági jogban a 21. század elején, Gazdaság és Jog, 2011/1. 17.

²⁷ Polányi Tamás (szerk.): Társasági jog az EU-ban – A társaságokra vonatkozó közösségi és nemzeti szabályozások, Verlag Dashöfer, Budapest (2008) CD-ROM

A jogszabályváltozás igyekszik minél nagyobb teret adni az alternatív vitarendezési módoknak, valamint megengedi, hogy a társasági tagok a társasági szerződésben a társasági jogvitáik eldöntésére választottbírósgot jelöljenek ki. Lehetővé vált egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságok és részvénytársaságok alapítása is. A gazdasági társaságok cégjegyzékét az illetékes cégbíróság vezeti, amelyeket kiegészít a gazdasági és hivatalos adatok tára egyes gazdasági szereplők vonatkozásában gazdasági, statisztikai és egyéb adatokat tartva nyilván.

Az olasz társasági jog nagy szabadságot biztosít a részvényesek számára az rt. irányítási és ellenőrzési rendszerének kialakításában. A belső ellenőrzés struktúrájára vonatkozó Vietti-reform alapján 2004-től a vállalatok három megoldás közül választhatnak: hagyományos modell (a társaság irányítását az igazgatóság végzi, amelyet az ún. felügyelő tanács ellenőriz), monista, valamint dualista rendszer.

„A német modell”

A német társasági jog normatörténete összetett, ennek ismertetésére a történeti összefüggéseknél kerül sor. A normatörténet jelentőségét konkrét összefüggésekben lehet érthetővé tenni. Mindenekelőtt egy alapvető megállapítást kell tennünk: a normatörténet jelentősége nem szorítkozik a jogi normák történeti és teleologikus értelmezésének egyes kérdéseire, hanem az egész társasági jog alapjaira kiterjed. Ennek oka a következő: vannak jogi formák, amelyek szabályozása 1861 óta (Általános Német Kereskedelmi Törvénykönyv, ADHGB) megközelítőleg változatlan maradt, de arculatuk megváltozott (kkt., bt. és csendes társaság). Ezzel ellentétben vannak olyan jogi formák, amelyek éppolyan időségek vagy alig fiatalabbak, azonban ismételt jogalkotói reformok alá vetettek (rt., szövetkezet). Az első csoport esetén a törvény alkalmazását a megváltozott valós viszonyokhoz kell igazítani, a második csoportnál a törvényhozó a társasági jog fennálló helyzetére lényeges befolyást gyakorol. Más formákat mesterségesen teremtettek meg (kft.) vagy csak a BGB által birodalmilag egységesen szabályoztak (egyesületek, polgári jogi társaság).²⁸

Bár a társasági jog dinamikusan fejlődik, az egyes intézményeinek alakulása meglehetősen különböző. A történelem folyamán széttagolttá vált, és hiányzik a jogterület egészét átfogó, világosan körvonalazott szabályozás.²⁹

A német társasági jog nincs kodifikálva (azaz nem létezik egy speciális, minden társasági formát felölelő, egységes „társasági törvénykönyv”), hanem több jogszabályon (törvényen) alapul. A német társasági jog jogforrásait három alapegységre oszthatjuk: Német Polgári Törvénykönyv (BGB)³⁰, amely az egyesületek alapformájára és a polgári jogi társaságra vonatkozó szabályozást tartalmazza. A kereskedelmi jogi személyegyesítő társaságokat érintő rendelkezések a Kereskedelmi Törvénykönyvben (Handelsgesetzbuch, HGB)³¹ találhatóak. Ezen túlmenően vannak olyan törvények, amelyeket speciálisan egyes társasági formákra alkottak, és azok a törvények, amelyek a gazdaság meghatározott ágára vonatkoznak.³²

²⁸ Polányi (2008) (3. § IV. 2/a. és b. pont) 56-57.

²⁹ Steding: Gesellschaftsrecht¹(1997) 38.

³⁰ Bürgerliches Gesetzbuch vom 18. August 1896 (BGB).

³¹ Handelsgesetzbuch vom 10. Mai 1897 (HGB).

³² Hohloch: EU-Handbuch Gesellschaftsrecht/Deutschland (1997) (Rz. 5.) 10., Kraft – Kreutz: Gesellschaftsrecht¹¹ (2000) 1.; Ezek ismertetésére lásd: Szikora Veronika: A német társasági jog alapjai, Debrecen (2006) „A társaságok jogforrás szerinti csoportosítása” fejezetében.

A társaság fogalom-meghatározásának előnye, hogy minden nehézség és kétség nélkül meg lehet állapítani, hogy a társasági jogon belül milyen jogi formák alakultak ki:³³

- A BGB-ben szabályozott két alapvető társasági jogi forma az egyesület (Verein, BGB) és a társaság („Gesellschaft”) – a szűk értelemben vett társaság, a polgári jogi társaság (Gesellschaft bürgerlichen Rechts, GbR, BGB-G). Az egyesületek jogában ajánlatos különbséget tenni a „bejegyzett egyesület” („eingetragenen Verein”, eV) és a „nem jogképes egyesület” („nichtsrechtsfähigen Verein”, nrV) között. A polgári jogi társaság a „szűkebb értelemben vett társaság” alapmintájául szolgál.
- A Kereskedelmi törvénykönyv (HGB) szól a közkereseti társaságról (OHG), a betéti társaságról (KG), a csendes társaságról (StG) és a tengeri kereskedelem jogához tartozó hajózási vállalatról (Reederei).
- Néhány, különösen fontos társaságfajtát a speciálisan, kizárólag erre a célra létrehozott törvények szabályoznak. Például a korlátolt felelősségű társaságra vonatkozó törvényben (GmbHG, 1892)³⁴ a korlátolt felelősségű társaságot (Gesellschaft mit beschränkter Haftung, GmbH); a részvénytörvényben (AktG, 1965)³⁵ a részvénytársaságot (Aktiengesellschaft, AG) és a betéti részvénytársaságot (Kommanditgesellschaft auf Aktien, KGaA).
- Végezetül léteznek az egy gazdasági ágazatra korlátozódó társaságtípusok, amelyeknek a jogi szabályozása olyan törvényekben található meg, melyek az érintett szektorra vonatkozó egyéb előírásokat is tartalmazzák.

(A többi társaságra vonatkozó részletes leírást a 2006-ban megjelent monográfia tartalmazza: Szikora V.: A német társasági jog alapvető kérdései, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2006.)

IV. A 2008-AS NÉMET TÁRSASÁGI JOG REFORM (MOMIG)

Előzmények, nemzetközi háttér

A német reform célja az volt, hogy könnyebbé tegye a német korlátolt felelősségű társaság alapítását és versenyképessé tegye a GmbH-t a gazdasági társaságok nemzetközi piacán, különösen az angol Limited-del szemben.

Németországban már a nemzetközi történések nyomása előtt megformálódott az igény a reformfolyamatok elindítására (ennek elsődleges kiváltója a társasági formával, a korlátozott tagi felelősséggel való visszaélés visszaszorítása volt).

³³ Kübler, Friedrich: Gesellschaftsrecht: die privatrechtlichen Ordnungsstrukturen und Regelungsprobleme von Verbänden und Unternehmen; Ein Lehrbuch, 5. Aufl., Heidelberg, Müller (1998) (1. § I) 2.

³⁴ A korlátolt felelősségű társaságra vonatkozó törvény = Gesetz betreffend die Gesellschaft mit beschränkter Haftung i. d. F. der Bek. vom 20. Mai 1898 (GmbHG).

³⁵ Részvénytörvény = Aktiengesetz vom 6. September 1965 (AktG). A részvénytörvény (AktG) előtt is ismerte a német jog a részvénytársasági formát, akkoriban azonban még nem volt külön törvénye, hanem a HGB szabályozta. Ezután 1937-ban alkották meg az első részvénytörvényt (AktG 1937), majd jelentős módosításon esett át 1965-ben (AktG 1965). Azóta – az 1994-es módosítást is figyelembe véve – hatályban van. [Berke – Fazekas – Gádó - Gyulai-Schmidt – Király – Kisfaludi – Miskolczi: Európai társasági jog, szerk.: Miskolczi Bodnár Péter, KJK-Kerszöv Budapest (2004) 40.]

A korábban hatályos jog megváltoztatásának szükségességét az Európai Bíróság is kinyilvánította. Különösen az Inspire Art 2003. szeptember 30-ai (Rs.C-167/01) ítélete szerint a német GmbH jogi forma az uniós tagállamokban fellelhető GmbH-hoz hasonló társaságokkal állt versenyben, melyek az uniós szabad telephely-választás joga alapján Németországban szabadon tevékenykedhetnek. Ezeket a társaságokat Németországban el kellett ismerni, de a német társaságok ezzel a lehetőséggel nem rendelkeztek viszont. Az új szabályok (MoMiG) Németországban is lehetőséget biztosítanak a székhelytől eltérő, akár külföldi ügyintézési hely meghatározására. Az angol Limited-del versenybe szállhat ezentúl a német GmbH, nemcsak az 1 font-1 euró törzstőke miatt, hanem mert a német jog is lehetőséget biztosít a továbbiakban a Németországon kívüli jelenlétre, akár az angol Limited esetén ismert külföldi fióktelep.³⁶

Az európai gazdasági verseny erősödése több uniós tagállam szabályaiban csekélyebb követelményeket támasztott az alapítás formalitásával és a törzstőke-minimummal szemben. A spanyol és a francia társasági jogok 2003-as reformintézkedései szintén lépésre készítették a német jogalkotókat, annak érdekében, hogy a GmbH mint társasági forma megőrizhesse versenyképességét. Spanyolországban 2003-ban elfogadták a korlátolt felelősségű formában működő új vállalkozásokról szóló törvényt, amely értelmében az SLNE (Sociedad Limitada Nueva Empresa), a korábbi, klasszikus kft.-hez képest gyorsabb, egyszerűbb, elektronikus alapítást enged (minimálisan 3.012 eurós, maximálisan 120.202 eurós tőkekövetelménnyel) 48 órán belüli bejegyzéssel. Franciaországban korábban minimálisan 7500 euróval lehetett kft.-t alapítani. A 2004. január 1-jével hatályba lépett reform a korlátolt felelősségű társaságoknak (Société à Responsabilité Limitée, SARL) is lehetővé tette az egyszerűsített alapítást, a SARL akár 1 euróval is alapítható, azonban a jegyzett tőke nagyságát a társaság nevében minden esetben fel kell tüntetni.³⁷

Az angol társasági jog hatása jelentette a legnagyobb megrázkódtatást a németeknek, ugyanis az angol Limited Company, a német GmbH-val szembeni számos olyan előnyt kínált (pl. az angol jogban nincs minimális törzstőke-követelmény, Limited company-t már egy angol fonttal, sokkal egyszerűbben, olcsóbban és gyorsabb lehet alapítani), amellyel többen éltek is Németországban. Ezek a társaságok az angol jog szerint jöttek létre, brit székhellyel, azonban Németországon belül végzik a tevékenységüket, helyi fióktelep révén.³⁸

Miután az Európai Bíróság szabaddá tette az utat az angol „Limited company” számára, hogy az Európai Unió más tagállamaiban is képvisleti irodát nyissanak és a Limited company irányítási (működési) székhelyét oda áthelyezhessék, néhány év leforgása alatt Németországban ezen társaságok nagyszámban alapítottak ilyen jellegű képvisleti irodákat. Egyesek szerint a Limited company eufórikusan túl volt értékelve. Megjegyzendő, hogy 2004-ben több, mint húszezer olyan Limited-et alapítottak, amely tevékenységét Németországban folytatta.

Az Európai Bíróság a fent említett döntése szerint: ha egy uniós tagállam területén alapították a társaságot és a társaság ténylegesen egy másik uniós tagállamban gyakorolja tevékenységét, ennek gyakorlásában ezen tagállam őt nem akadályozhatja. Ha valaki egy

³⁶ [Http://gesetzgebung.beck.de/node/182653](http://gesetzgebung.beck.de/node/182653) (Letöltés: 2013.12.10.)

³⁷ Verebics János: A korlátolt felelősségű társaságok német jogának változásai, *Gazdaság és Jog*, 2008/11. 10-14. Lásd még a témában: Gadó Gábor: Társasági jogi reform Európában, *Magyar Jog*, 2006/6. 321-341.; Sárközy Szabolcs: A kft. intézménye a társasági formák nemzetközi versenyében, *Jogtudományi Közlöny*, 2013/6. 301-312.

³⁸ Szikora Veronika: A „Limited” és a „GmbH” jogintézményeinek összehasonlítása Debrecen (2014) (kézirat) 1-4.; Uő: Mini GmbH vagy Limited? Debrecen (2014) (kézirat) 1-3.

angol Limited-et alapít, azt Németországban el kell ismerni, akkor is, ha az üzleti tevékenységét egyedül Németországban folytatja. Ez a bírósági döntés az angol Limited irányában valódi rohamot váltott ki. Az interneten sokoldalú ígéretekkel csalogatták a vállalkozni kívánókat: nincs alapító tőke, kevés bürokrácia, kevés adó.³⁹

Az Európai Unió tagállamai az ún. lisszaboni stratégia hatására fokozzák társasági formáik versenyképességét, amelynek következtében pl. Magyarországon 2008. július 1-jével hatályba léptek a gazdasági társaságokról szóló és a cégeljárás törvény módosításai, Németországban 2008. november hónapjában, Hollandiában 2009 elején.

A GmbH-jog átfogó novelláris módosítása 2008-ban – MoMiG

A kutatás kiterjedt a GmbH reform célkitűzéseinek és megvalósításának vizsgálatára. Németországban 2008-ban zajlott le a társasági jog nagy reformja, amelyet hosszú éves jogszabály-előkészítő munkálatok előzték meg.⁴⁰ A jogalkotók nem titkolták azon szándékukat, hogy a 2008-ban már elavultnak számító GmbH szabályozást megújítsák, hogy az egyre fokozódó Európai Unió-s és hazai igényeknek megfeleljenek. Németországban korábban problémát jelentett az, hogy az egyébként igen közkedvelt és német berkekben nagy presztízsnak örvendő GmbH-t, csak igen körülményesen lehetett alapítani (időigényes és költséges eljárással).

A 2008. október 23-án elfogadott – a GmbH-jog modernizálásáról és a visszaélések visszaszorításáról szóló törvény – a MoMiG (Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen)⁴¹ 2008. november 1-jén lépett hatályba, számos ponton változtatott a korábbi GmbH szabályokon, jelentősen megkönnyítette a GmbH alapítását. A MoMiG a GmbH-jog legnagyobb reformja 1980 óta, az akkori GmbH-Novelle óta.⁴²

A MoMiG nem marad meg csupán egyes pontok megváltoztatásánál, hanem átfogó és önálló novellaként rendezi a korábbi GmbH jogot. Rugalmasság és egyszerűsítés jelenik meg az egyik oldalon, a másikon a visszaélések elleni küzdelem. Ezzel a korlátolt felelősségű társaság alapítása Németországban lényegesen könnyebb és gyorsabb lett. Egyidejűleg a GmbH jól bevált és eredményes formáját versenyképessé tette a nemzetközi piacon, mivel a

³⁹ Elke Holthausen-Dux Dr. Johannes Lang: Die englische private limited company in Deutschland – riskanter als gedacht, <http://www.network.net/dav/D9039.pdf> (Letöltés ideje: 2008. június 6.) és Englische Limited oder deutsche GmbH?, Rechtstipp von Rechtsanwalt Dr. Thomas Binder <http://www.rechtstipps.net/pub/356/englische-limited-gmbh.html>. 6. Januar 2006 (Letöltés ideje: 2008. június 6.)

⁴⁰ Gesetzentwurf der Bundesregierung - Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) Stand: 23. Mai 2007 (1-141.); Bundesministeriums der Justiz - Schwerpunkte des Gesetzes zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) Berlin, 26. Juni 2008 (1-7.)

⁴¹ Bundesgesetzblatt (2008.10. 28.) (BGBl. 2008, Teil I Nr. 48, S. 2026.)

⁴² Baumbach, Adolf – Hueck, Götz (Fastrich, Lorenz bearb.): GmbH-Gesetz, 18. Aufl. – München, Beck (2006) 11.; Spindler, Gerald: Reform des Gesellschaftsrechts in Europa und Deutschland – Amerikanisierung des Wirtschaftsrechts? In: Heun, Werner – Lipp, Volker (Hg.): Europäisierung des Rechts, Deutsch-Ungarisches Kolloquium, Budapest 2007, Universitätsverlag Göttingen, Göttingen (2008) 79-94.; A témában a magyar szakirodalomban lásd még: Verebics János: A korlátolt felelősségű társaságok német jogának változásai, *Gazdaság és Jog*, 2008/11. 10-14., Sárközy Szabolcs: A német és osztrák társasági jog alakulása, különös tekintettel a kft. szabályozására *Pro Publico Bono: Magyar közigazgatás: a Nemzeti Közszolgálati Egyetem közigazgatás-tudományi szakmai folyóirata*, 2013/3. 75-88.; Sárközy Szabolcs: A kft. intézménye a társasági formák nemzetközi versenyében, *Jogtudományi Közlöny*, 2013/6. 301-312.

korábbi hátrányokat megszüntették oly módon, hogy a német GmbH előnyeit nem adták fel. A GmbH a visszaélésekkel szemben jobban fel lett vértézve, különösen a felszámolás során.

A MoMiG törvénymódosításai következtében nagyban megváltoztak az alapítás feltételei, a modernizációnak köszönhetően nőtt a német GmbH versenyképessége, olcsóbb és gyorsabb lett az alapítás. A 2008-as reform pozitív változásokat hozott Németországban. A német szakirodalom számos gyakorlati és elméleti megközelítésű művet alkotott a GmbH reform témájában.⁴³

A MoMiG fő célja egy rugalmasabb jogi forma létrehozása volt, amely alkalmazkodik a változó kor kihívásaihoz.

A reformok időszerűsége több okra vezethető vissza, amelyek közül talán a legfontosabb a GmbH versenyképességének növelése volt (főként az angol Limited-del szemben).

A MoMiG fő céljai a következők voltak: az alapítás megkönnyítése, a bejegyzési eljárás felgyorsítása, a dereguláció, versenyképes GmbH megteremtése nemzetközi vonatkozásban is, kevesebb előfeltétel az alapítás során, az üzlettrész felosztásának megkönnyítése.

A GmbH arculata, megítélése

Németországban a GmbH-nak megbecsült szerepe van, ez a német középréteg vállalkozási formája, a következő kifejezésekkel jellemzik: a polgári középosztály (Mittelstand), megbízhatóság és komolyság.⁴⁴ Az elmúlt időkben gyakran előforduló felszámolási eljárások valamint visszaélések sem rontottak a GmbH eddigi jó hírnevén, általános megítélésén.

A reformfolyamatok alatt állandó vita tárgya volt a GmbH alaptőkéjének összege. Sokáig tervben volt az alaptőke minimum eltörlése. Azonban felismerték azt, hogy ha az eddig felépített „GmbH imidzset” meg akarják tartani, akkor lehetetlen az, hogy teljes egészében eltöröljék a kötelező minimál-tőkét. Mintegy középútként jelent meg az a felvetés, miszerint a korábbi 25.000 euróról leszállítanák az összeget 10.000 euróra. Ezt a tervet azonban elvetették, így 2008-tól is maradt a minimális törzstőke összege 25.000 euró.

⁴³ Lásd például: Balke, Michaela: Die Gesellschafterhaftung in der GmbH nach dem MoMiG und ihre Übertragbarkeit auf EU-Auslandsgesellschaften, Baden-Baden: Nomos (2013); Töller, Andreas Christian: Die MoMiG-Reform und ihre Auswirkungen auf den Gläubigerschutz im nationalen sowie internationalen Kontext, Frankfurt, M., PL Acad. Research, Köln, Univ., Diss. (2013); Schröder, Jens-Sören: Die Reform des Eigenkapitalersatzrechts durch das MoMiG : Gesellschafterforderungen in der Insolvenz nach neuem Recht, Köln, RWS-Verl. Kommunikationsforum (2012); Bunnemann, Jan – Zirngibl, Nikolas: Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung in der Praxis 2. Aufl., München, Beck (2011); Engert, Jochen Paul: Eigenkapitalersatzrecht nach dem MoMiG : die Behandlung von Gesellschafterdarlehen nach der GmbH-Reform 2008, Würzburg, Ergon-Verl. (2010); Goette, Wulf – Habersack, Mathias [Hrsg.]: Das MoMiG in Wissenschaft und Praxis, Köln: RWS-Verl. Kommunikationsforum (2009); Dornbusch, Stephan Die GmbH-Gründung nach der GmbH-Reform 2008, Köln, Bundesanzeiger-Verl. (2009); Rischbieter, Gerhard (Hrsg.): Gründung und Leben der GmbH nach dem MoMiG, München, Beck (2009); Peschke, Thomas: Die Unternehmensgesellschaft, in: Rischbieter, Gerhard (Hrsg.): Gründung und Leben der GmbH nach dem MoMiG, München, Beck (2009) 52-69.; Bunnemann, Jan Auswirkungen des MoMiG auf bestehende GmbHs, München, Beck (2008)

⁴⁴ Aktuelles Image der GmbH. [Http://www.gmbh-guide.de/image.html](http://www.gmbh-guide.de/image.html) (Letöltés ideje: 2013.12.10.)

A GmbH jellemzői

A statisztikai adatok tanúsága szerint a különböző cégformák közül manapság a legkedveltebb társasági forma a korlátolt felelősségű társaság, a GmbH. Ez nem véletlen, hiszen egyrészt az alapítása a bekövetkezett törvénymódosítások óta lényegesen leegyszerűsödött, másrészt pedig a betéti társaságtól és a közkereseti társaságtól eltérően a korlátolt felelősségű társaságban megvalósul a tagok korlátozott felelőssége.

Németországban a GmbH-k száma 1980-ban megközelítőleg 260.000 volt, amely 1993-ra megduplázódott, a 2010-es évek elején már az 1 milliót is meghaladta.⁴⁵ A német Bundesministerium egy egységes regisztrációs portált – Gemeinsames Registerportal der Länder (www.handelsregister.de) – hozott létre, ahol valamennyi kereskedelmi társaság, szövetkezet, partneri társaság és a testületek egy része is, szövetségi tartományonként, mindenki számára hozzáférhető online formában, a világhálón keresztül.

A visszaélések elleni intézkedések a MoMiG-ban

A GmbH jogi formával összefüggésben álló, a gyakorlatban felmerült visszaélések ellen a következő intézkedéseket vezetik be:

- A társaságok elleni jogi intézkedéseket gyorsabbá teszik. Ennek feltétele, hogy a hitelezők ismerjék, ki ellen érvényesíthetik az igényeiket. Ezért a cégbíróságnál le kell adni egy belföldi üzleti levelezési címet is. Ez érvényes a részvénytársaságokra, egyéni kereskedőkre, személyegyesítő társaságokra és telephelyekre (külföldi vállalkozások esetében is). Ha ezen bejegyzett levelezési címen nem kézbesíthető a küldemény, javul a lehetőség azáltal, hogy a jogi személyekkel szemben (tehát a GmbH-nak is) belföldön nyilvános (hirdetményi) közlést lehet kérni. A GmbH hitelezőinek ez jelentősen egyszerűbb, mivel eddig a kézbesítés költségeivel és problémáival (különösen külföldön) meg kellett küzdeniük.
- Ha a társaság vezető tisztségviselő nélkül marad, a tagok kötelesek fizetéseképtelenség és eladósodottság eseteiben a felszámolási kérelmet benyújtani. Ha a társaságnak már nincs ügyvezetője, a tagok valamennyien kötelesek a felszámolási kérelmet benyújtani, kivéve, ha a felszámolást kiváltó okról vagy a vezető nélkül maradásról nem rendelkezett a tag információval. A felszámolás iránti kérelem benyújtási kötelezettség ezután nem maradhat el azon oknál fogva, hogy az ügyvezető eltűnt.
- Azon ügyvezető, aki a tagoknak segítséget nyújt ahhoz, hogy a társaság vagyonát elherdálják, a jövőben erősebb felelősséggel tartozik. Ehhez a GmbHG 64. §-a szerinti kifizetési tilalmat csekély mértékben tovább bővítik.
- Az ügyvezetők korábbi kizárási okai tovább bővülnek a felszámolási csalás miatt jogerősen elítélt, a helytelen adatot közlő és helytelen nyilatkozatok illetve általában a vállalkozással összefüggő bűncselekmény miatt jogerősen elítélt ügyvezetők vonatkozásában. Már nem lehet ügyvezetőnek kinevezni azt, akit gazdasági bűncselekmények miatt jogerősen elítéltek. Ez érvényes a külföldön elkövetett és elítélt ügyvezetőkre is. A tagok is felelnek a társaságnak okozott olyan károkért, melyeket olyan személy okozott, akit gondatlanul vagy súlyos hanyagságból bíznak

⁴⁵ Müller, Roland –König, Patrick: GmbH und AG in der Schweiz, in Deutschland und Österreich.: Gesellschaftsrecht, Corporate Governance und Statistik, BWK Berlin, Berliner Wissenschaftsverlag (2010) 7.;

meg ügyvezetőként a társaság ügyleteinek vitelével, illetve aki nem is lehetne a törvényi feltételek szerint ügyvezető.

A „haftungsbeschränkte Unternehmergesellschaft” (UG) forma bevezetése

A kezdeti javaslatok szerint (a MindestkapG, ill. a MoMiG 2007 júniusában készült tervezete) a törzstőke-minimumot 25.000 euróról 10.000 euróra csökkentették volna, azonban a szakmai és parlamenti viták során ezt elvetették és másik alternatív utat választva – többek között az angol Limited-alapítási dömping megfékezésére – az UG felé, mint egy lehetséges, jó kompromisszum felé fordult a jogalkotó figyelme.⁴⁶

A MoMiG – a GmbH alapításának könnyítésén túlmenően – a törvény hatálybalépésével egyidejűleg bevezette az ún. „Unternehmergesellschaft haftungsbeschränkte” (UG) fogalmát (GmbHG 5/A §). Az UG bevezetése elsősorban annak a törvényhozói szándéknak az elismerését jelentette, amely szerint bizonyos területeken a társaság által végezni kívánt tevékenységre való tekintettel nem feltételül nélkülözhetetlen a kezdeti, magas tőkeminimum előírása.

Az Unternehmergesellschaft-ot egyes szerzők a GmbH alfajának tekintik, míg mások új formaként közelítik meg.⁴⁷ Az UG-k, mint a GmbH variánsai, korlátolt felelősségű vállalkozói társaságok, a GmbH keretei között működnek.

Az UG alaptőkéjének nem kell elérnie a törvényben meghatározott minimumot (25.000 eurót), a minimálisan szükséges törzstőkéjüket törvényi szinten nem írják elő. A MoMiG eltörölte azt a korábbi szabályt, amely szerint a tagi törzsbetétek összegének legalább 100 eurót el kell érnie és a törzsbetétek euróban kifejezett összegének pedig ötvennel oszthatónak kell lennie, lehetőséget biztosítva ezzel a minimális kezdőtőkével rendelkező vállalkozóknak is a korlátolt felelősséggel működő társasági forma létrehozására.⁴⁸ Ennek értelmében az alapító társasági tagok szabadon határozhatják meg a törzsbetét nagyságát, ami minimum egy euró – innen ered az UG a mindennapokban használatos elnevezése is: 1-Euro-GmbH vagy a „Mini-GmbH”.⁴⁹

⁴⁶ A MoMiG és az UG témáját érintő néhány magyar tanulmány született, ezekből a következőkre szeretném felhívni a figyelmet: Verebics János: A korlátolt felelősségű társaságok német jogának változásai, *Gazdaság és Jog*, 2008/11. 10-14.; Brehószki Márta: Mennyire korlátolt a jogi személy gazdasági társaságok tagjainak felelőssége? A felelőség-áttörés hazánkban és a „lepelátszúrás” doktrínája az Amerikai Egyesült Államokban, Ph.D értekezés, Budapest (2009) 14.; Nochta Tibor: A magánjogi felelőség útjai, *Dialóg Campus*, Budapest – Pécs (2005); Sárközy Szabolcs: A német és osztrák társasági jog alakulása, különös tekintettel a kft. szabályozására *Pro Publico Bono*, 2013/3. 75-88. ; Sárközy Szabolcs: A kft. intézménye a társasági formák nemzetközi versenyében, *Jogtudományi Közlöny*, 2013/6. 301-312.; Sándor István: Változási tendenciák a társasági jogban a 21. század elején, *Gazdaság és Jog* 2011/1. 11-18.

⁴⁷ Sárközy Szabolcs: A német és osztrák társasági jog alakulása, különös tekintettel a kft. szabályozására *Pro Publico Bono*: Magyar közigazgatás: a Nemzeti Közszolgálati Egyetem közigazgatás-tudományi szakmai folyóirata, 2013/3. 82.

⁴⁸ MoMiG, Artikel 1 Änderung des Gesetzes betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (5. pont)

⁴⁹ Verebics, *GJ* 2008/11. 10-14.

Az UG főbb jellemzői:

- a pénzbeli hozzájárulást a bejelentést követően egészében be kell fizetni, a nem pénzbeli hozzájárulás kizárt;
- a cégnévnek tartalmaznia kell az „Unternehmersgesellschaft” vagy az „UG” illetőleg a „haftungsbeschränkte” kifejezést;
- a taggyűlést a fizetéseképtelenséggel való fenyegetés esetében haladéktalanul össze kell hívni.

Éves nyereségük nem teljes egészében osztható fel a tagok között, abból folyamatosan törvényi tartalékot kell képezni, a nyereség 25 %-át vissza kell tartani. Ez a kötelezettség csak akkor ér véget, ha a társaság törzstőkéje a 25.000 eurós összeget elérte. Ez megvalósulhat akár tényleges törzstőke emeléssel vagy a képzett tartalék átkonvertálásával is.

A GmbH minimum törzstőkéjét elérő UG-k választásuk szerint dönthetnek arról, hogy a 25.000 eurós határ elérését követően a későbbiekben GmbH-ként működnek-e tovább. Ebben az esetben beszélhetünk majd az UG-ról, mint – a szó hagyományos értelmében vett – tradicionális GmbH-ről. Nincs kötelezettség arra, hogy GmbH formában kellene folytatni a tevékenységét a cégnek, ha elérte a 25.000 eurót, mint ahogy az sincs kikötve, hogy mennyi idő alatt kell összegyűjteni ezt az összeget.

V. TÁRSASÁGI JOGI REFORM AUSZTRIÁBAN – HGB-BŐL UGB

Az osztrák társasági (kereskedelmi jog) hosszú évtizedekig a német szabályok árnyékában élt, a történelmi események még fél évszázaddal később is éreztetik hatásukat. Az Unternehmensgesetzbuch ausztriai bevezetése óriási lépést jelent az osztrák-német sajátos viszony elmozdulásában. Az UGB-t nem tekinthetjük a közös osztrák-német gyökér vadhajtásának, hanem egy saját törvényt, amely az osztrák jog önállósága felé megtett nagy lépés.

A német Kereskedelmi Törvénykönyvet (HGB) a kereskedelmi jog módosítása során csupán csak kiegészítették, a vállalkozási jog teljes újrakodifikálását azonban mellőzték, így az UGB nem rekodifikációnak, inkább a HGB renoválásának tekinthető (még a HGB szakaszainak számozását is meghagyták). Ha nem is egy önálló kodifikációs eredmény, hanem „csak” egy novelláris módosítás, jelentős változásokat hozott. Az UGB hatálybalépésének folyamánaként közel harminc törvényt módosítottak. Bizonyos vállalkozásokra vonatkozó szabályokat továbbra is a külön-törvényekben találhatjuk meg.

Az osztrák társasági (vállalkozási) jog is nagyon szerteágazó, szinte nem hagy érintetlenül egyetlen jogterületet sem, spektruma kifejezetten nagy. Hasonlóan a német joghoz, a társasági formákra vonatkozó joganyagot nem egy egységes „társasági törvénykönyv” öleli fel, hanem azt az Osztrák Polgári Törvénykönyvből (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, ABGB), a 2007. január elsején hatályba lépett Vállalkozási Törvénykönyvből (Unternehmensgesetzbuch, UGB) és egyéb jogszabályokból ismerhetjük meg.⁵⁰

⁵⁰ A lábjegyzetekben hivatkozott forrásokon túl a cikkhez még az alábbi források szolgáltattak alapot: Harrer, Friedrich – Mader, Peter: Die HGB- Reform in Österreich, Wien: LexisNexis ARD Orac (2005); Schummer,

Az osztrák magánjog reformjának kiemelkedő jelentőségű lépése a kereskedelmi jogi reform. A lépésváltást újabb lépésnek kellett követnie, amelynek célja az ABGB átvilágítása. (Az osztrák kereskedelmi jogi reform nemcsak a HGB-t érintette, hanem az ABGB szabályozásában is lényegi változásokat hozott. Többek között: a vállalatokkal kapcsolatos jogügyletek egyszerűsítését vezette be, módosította például a felelősségi szabályokat, szerződéskötéseket, szerzéseket érintve. Több jogintézmény jogszabályi előírásait megváltoztatta, például: hibás teljesítés, kezesség, kártérítés, a kötbér, zálogjog stb.)

Az UGB hatálybalépése előtti kereskedelmi és társasági jogi külön törvények miatt [például: Handelsgesetzbuch (HGB), Gesetz über die Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbHG), Aktiengesetz (AktG), Erwerbsgesellschaftengesetz (EGG)] az ABGB 1175. és az azt követő szakaszok sokat vesztek alkalmazási területükből, szinte csak a külön törvények hézagait töltötték meg tartalommal.⁵¹

Az osztrák kereskedelmi jogi reform a HGB 1939-es bevezetése óta a jogterület legátfogóbb módosítását eredményezte. Annak az osztrák törekvésnek, amely a német joggal szembeni önállóságra vágyott, nagy eredménye ez a törvény. Egyes szerzők ezt a kereskedelmi jog „ausztrifikálásának” is nevezik, és néhányan az évszázad reform-művének tekintik.⁵²

A kereskedelmi jog német-osztrák történeti háttere

Ausztria és Németország társasági jogi szabályai között egy sajátos viszony állt fenn, amelyhez egy rövid történeti kitekintést kell tennünk, hogy megérthessük az ABGB (Optk.) – BGB – HGB, jogintézmények és jogviszonyok szabályozását.

Az UGB hatálybalépése előtt is fel kellett tenni a kérdést, hogy mely esetekben, melyik jogszabállyal (a német BGB-vel vagy az Osztrák Polgári Törvénykönyvvel) áll szubszidiárius viszonyban az éppen a vizsgálódásunk tárgyává tett jogintézmény és melyik törvénykönyv szabályait tekintjük háttérjognak.

1861-ben megalkották a német Kereskedelmi Kódexet (Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch), majd ezt követően lépett hatályba 1897-től a Kereskedelmi Törvénykönyv (Handelsgesetzbuch).⁵³ Ausztria egy tervezettel részt vett az ADHGB elkészítésében, és 1862-ben hatályba is léptette⁵⁴ Allgemeines Handelsgesetzbuch (AHGB) névvel. Kísérletek történtek egy „saját” osztrák kereskedelmi törvénykönyv létrehozására, de ezek csak meddő próbálkozásoknak bizonyultak.

Gerhard – Kriwanek, Sabine: Das neue Unternehmensgesetzbuch. Aus HGB wird UGB, Wien: LexisNexis ARD Orac (2006); Schummer, Gerhard: Allgemeines Unternehmens, 6. Auflage, Wien: LexisNexis ARD Orac (2006); Roth, Günter H. – Fitz, Hanns: Unternehmensrech. Handels- und Gesellschaftsrecht, 2. neu bearb. Auflage, Wien: LexisNexis ARD Orac (2006); Nowotny, Georg: Gesellschaftsrecht, Kurzlehrbuch, verf. von Georg Nowotny, 3. Aufl., Wien: Verl. Österreich (2007); Gruber Michael (Hrsg.) – Koppensteiner, Hans Georg: Gesellschaftsrecht, Wettbewerbsrecht, Europarecht, Hans-Georg Koppensteiner zum 70. Geburtstag, Wien: LexisNexis-Verl. ARD Orac (2007); Dehn, Wilma (Hrsg.): Das neue UGB (die Handelsrechtsreform im Überblick nach dem HaRÄG, PuG und ÜBRÄG 2006; Berücksichtigung der steuerlichen Anpassungen durch StruktAnpG 2006, 2. Wartungserlass 2006 EStR 2000, RV zum BudgetbegleitG 2007); 2., aktualisierte Aufl., Wien: Linde (2007)

⁵¹ Fritz, Christian: Gesellschaftsrecht in Österreich, München, Rehm (2000) 1.

⁵² Schauer, Martin: Az osztrák kereskedelmi jog reformja, Magyar Jog 2007/2., 118-126.

⁵³ Berke – Fazekas – Gadó – (...) (szerk.: Miskolczi Bodnár): Európai társasági jog (2000) 40.

⁵⁴ A tengeri kereskedelmet tartalmazó rész kivételével.

Az európai integráció és jogegységesítés keretében azonban egyre nagyobb az együttműködési akarat a jogtudomány berkein belül, amitől valószínűleg nem várhatjuk rövid időn belül a kódexek egyesítését. Ezen felül „egy teljes recepció szuverenitási problémákat is felvetne”⁵⁵, melyről részletesen nyilatkozott a magyar Alkotmánybíróság.⁵⁶

Végül 1939-ben, az Anschluss⁵⁷ egyik mellékhatásaként, a kereskedelmi jogi előírásokat bevezető rendelettel (EVHGB)⁵⁸ hatályba léptették a német HGB-t Ausztriában is. Már kezdettől fogva jobban érintette a fragmentáció a HGB-t Ausztriában, mint Németországban.⁵⁹ Ehhez az is nagyban hozzájárult, hogy az 1811-es ABGB nem tudta azt a magánjogi háttérjog szerepet betölteni, amit a német BGB addig ellátott. Az osztrák és német HGB eltérően fejlődött, még akkor is, ha a lényegi rendelkezések nem különböztek.

A HGB 1945 (Rechtsüberleitungsgesetz, RÜG 1945) után is – a tengeri kereskedelemről szóló résszel együtt – teljes egészében tovább élt az osztrák jog rendszerében (RÜG 1945 2. § alapján.). Ezt követte a „Provisorium” időszaka, amely az UGB hatálybelépéséig (illetve az 1965-ös Részvénytörvényig) tartott.

Az 1998-as német kereskedelmi jogi reform (Handelsrechtsreformgesetz – HrefG 1998) fordulópontot jelentett a német társasági jogban, közvetve és közvetlenül is hatást gyakorolt az osztrák jogra is. Például a Kaufmann fogalmának értelmezésében is, amely a meghatározásban jelentős változásokat idézett elő. Különös fontossága azért van, mert a Kaufmann fogalma a HGB személyi hatályát fedi le, és ebből kifolyólag e minőséghez a HGB-ben meghatározott jogok és kötelezettségek kapcsolódnak.

A német és az európai kereskedelmi jogi reformok és a megváltozott gazdasági követelmények indukálták azt a folyamatot, amelynek eredménye a 2005-ös osztrák kereskedelmi jogot módosító törvény (Handelsrechts-Änderungsgesetz 2005), amely számos területen megreformálta a Kereskedelmi Törvénykönyvet.⁶⁰

Azontúl, hogy a törvény neve HGB-ről UGB-re változott, lényegi módosításokat is magával vont az UGB bevezetése, egyrészt a dogmatikai megközelítésben, másrészt az egyes jogintézmények konkrét szabályaiban.

⁵⁵ Burger László: A kereskedők jogállásának változásai az újkori német magánjogban, In: Polgári jogi tudományos diákkör évkönyve ELTE 1999/2000 (2001) 53.

⁵⁶ Vö.: 30/1998. (VI. 25.) AB határozattal.

⁵⁷ Lásd még a témában: Szabó István: Az „Anschluss” kérdése az első világháború utáni osztrák közjogban, Miskolci Jogi Szemle, 2006/1. 72-91.; Uő: Ausztria négyhatalmi megszállása és az 1955-ös államszerződés, Publicationes Universitatis Miskolciensis Series Juridica et Politica 26., Miskolc (2008) 175-195.

⁵⁸ EVHGB – Erste bis Vierte Verordnung zur Einführung handelsrechtlicher Vorschriften im Lande Österreich vom 24. Dezember 1938 [(1. EVHGB vom 11.4.1938 DRGBl 1938 I, 2. EVHGB vom 2.8.1938 DRGBl 1938 I 988), 3. EVHGB vom 14.10.1938 DRGBl 1938 1428 und 4. EVHGB 24.12.1938 dRGBl I 1999, berichtigt durch dRGBl 1939 I, 23 idgF].

⁵⁹ Például a kereskedelmi képviselő jog ill. a jegyzékek joga kezdettől fogva külön anyagot képezett, vagyis az eredeti osztrák szabályozáshoz nem nyúltak hozzá. [Burger: A kereskedők jogállásának változásai az újkori német magánjogban (2001) 53.]

⁶⁰ „Das neue Unternehmensgesetzbuch - Ein Leitfadens für die Praxis” http://www.das.at/upload/Download_RechtsauskunftzuLebenslagen_UGB_641.pdf

A reform főbb módosítási pontjai:⁶¹

I. A Kereskedelmi Törvénykönyv (HGB) alapjainak újrafogalmazása

II. A cégjogot érintő módosítások

III. A személyegyesítő társaságokkal kapcsolatos változások

I. A Kereskedelmi Törvénykönyv (HGB) alapjainak újrafogalmazása

I/1. A korábbi „Handelsgewerbe” fogalom helyébe az Unternehmens fogalom lépett

Az UGB már nem alkalmazza a HGB-ben meghatározott „Handelsgewerbe” - fogalmat (kereskedelmi ügyletek iparszerű üzése, amely lényegében a kereskedelmi tevékenységet fedi le), hanem egy átfogó vállalkozó-, illetve vállalkozás fogalomból indul ki.

A HGB 1. §- a szerinti kereskedők az UGB hatályba lépésével automatikusan vállalkozónak minősülnek az UGB 1. §-a alapján (a vállalkozói minőség a vállalkozói tevékenységből adódik).⁶²

I/2. A korábbi „Kaufmann” és „Kaufleute” (kereskedő) fogalmat az „Unternehmer” (vállalkozó) váltja föl.

Az addigi differenciált kereskedő („Kaufmann”) fogalom helyét az egységes vállalkozó („Unternehmer”) fogalma tölti be, amelyet egyszerűen sommáz az UGB: „Vállalkozó az, aki vállalkozói tevékenységet folytat.” [UGB 1. § (1)]

I/3. Az UGB már nem tesz különbséget a teljesjogú és „kis”-vállalkozás („Voll- und Minderunternehmen”) között. Az UGB arra épül, hogy valamennyi vállalkozás a törvény hatálya alá tartozik attól függetlenül, hogy a cégjegyzékbe bejegyezték-e vagy sem (Ennek csupán a számviteli jogban van jelentősége).⁶³

⁶¹ Az UGB bevezetését követő módosítások szempontjainak felállítását a nyomtatott szakirodalmon túl az alábbi web-helyek segítették (Letöltés: 2006. december 4. és 2008 júniusa közötti):

Das neue Unternehmensgesetzbuch - Ein Leitfaden für die Praxis"
http://www.das.at/upload/Download_RechtsauskunftzuLebenslagen_UGB_641.pdf;

[Http://www.ksv.at/KSV/1870/de/5presse/4publikationen/2themen/2006-12/Das_Unternehmensgesetzbuch_UGB/index.html](http://www.ksv.at/KSV/1870/de/5presse/4publikationen/2themen/2006-12/Das_Unternehmensgesetzbuch_UGB/index.html);

[Http://www.notar-](http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html)

[fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html](http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html);

[Http://www.slc-](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A)

[europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A)

[2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A)

⁶² Der Notar – Ihr Rechtsdienstleister in Linz. [Http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html](http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html) (Letöltés: 2012. 10. 01.)

⁶³ [Http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A) (Letöltés: 2006. december 4.)

http://www.ksv.at/KSV/1870/de/5presse/4publikationen/2themen/2006-12/Das_Unternehmensgesetzbuch_UGB/index.html

Az UGB ugyanakkor különbséget tesz az alábbi formák között⁶⁴:

a.) Vállalkozói tevékenység végzése folytán vállalkozónak tekintendő vállalkozó (Betreiben eines Unternehmens) (UGB 1. §)

b.) A jogi formájából eredően vállalkozó (Unternehmern kraft Rechtsform) (UGB 2. §)⁶⁵

Az UGB 2. szakasza taxatív felsorolja, hogy milyen formákat tekint ilyen típusú vállalkozónak. Ezek az alábbiak: részvénytársaság (AG), korlátolt felelősségű társaság (GmbH), szövetkezetek (Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften), kölcsönös biztosító egyesület (Versicherungen auf Gegenseitigkeit), takarékpénztárak (Sparkassen), európai gazdasági (érdek) egyesülés (EWIV), európai (részvény) társaság (SE), európai szövetkezet (SCE).

Az UGB. 2. §-a nem vonatkozik az alábbi formákra. Ezeknél a vállalkozói minőség attól függ, hogy ténylegesen végez-e vállalkozási tevékenységet: közkereseti társaság. (OG), betéti társaság (KG), egyesület (Verein), magánalapítvány (Privatstiftung).

c.) A bejegyzés erejével vállalkozónak tekintendő vállalkozó (Unternehmern kraft Eintragung). (UGB 3. §)

A jogi forgalom biztonsága érdekében azok a személyek is vállalkozónak minősülnek, akiket jogosulatlanul jegyezték be a cégjegyzékbe (még a törlést nem kezdeményezték), akik a cégnevük alatt kereskednek (régii céges papírokkal vagy bélyegző felhasználásával), illetve amely esetekben a cég törlése elmaradt, jóllehet a cég már nem folytat vállalkozói tevékenységet.

I/4. A szabadfoglalkozásúak (Freiberufler), a mező- és erdőgazdák (Land- und Forstwirte) az UGB 1. § (1) bek. alapján vállalkozók lennének, azonban az UGB 4. § (2) kimondja, hogy ezek a csoportok nem tartoznak a vállalkozó fogalma alá (így az UGB első könyvének hatálya alá sem). Ez a kivétel a szabadfoglalkozásúak érdekvédelmét szolgálja.

Mód van azonban arra, hogy a cégjegyzékbe történő önkéntes bejegyeztetéssel az UGB hatálya alá kerüljenek és így vállalkozónak minősüljenek.⁶⁶ Az 1. könyv értelmében szabadon

⁶⁴ Schummer, Gerhard – Kriwanek, Sabine: Das neue Unternehmensgesetzbuch. Aus HGB wird UGB, Wien: LexisNexis ARD Orac (2006) 1.; Karollus, Martin – Huemer, Daniela – Harrer, Martina: Casebook Handels- und Gesellschaftsrecht neue Rechtslage nach dem HaRäG – mit den neuen UGB, Wien: Facultas Verlag- und Buchhandels AG (WUV Universitätsverlag) (2006) 17.; Roth, Günter H. – Fitz, Hanns: Unternehmensrech. Handels- und Gesellschaftsrecht, 2. neu bearb. Auflage, Wien: LexisNexis ARD Orac (2006) 31-35.

⁶⁵

<http://www.aivet.at/~aiv004/templates/arbeitsgruppen/documents/20061219Unternehmensgesetzbuch.pdf>; VITE – Verband Content Industries RA MMag Gustav Walzel.; Kalss in Kalss, Susanne – Nowotny, Christian – Schauer, Martin: Österreichisches Gesellschaftsrecht (Handbuch), Wien, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung (2008) (Rz. 1/83.) 42.

bejegyeztethetik magukat a cégjegyzékbe, amennyiben ez nem ellentétes semmilyen (foglalkoztatással kapcsolatos) külön szabályozással. Erre az „opting-in” – kifejezés használatos (ez a lehetőség inkább előnyökkel, mint hátrányokkal jár).

A 3. Könyv (számviteli szabályok) nem alkalmazható – akkor sem, ha a cégjegyzékbe bejegyezték. [UGB 189. § (4.)]. A 4. Könyv (Vállalkozásokra vonatkozó ügyletek) az előzőekkel szemben mindig alkalmazandó, függetlenül a cégjegyzékbe való bejegyzéstől.

Az UGB hatálybalépésétől fogva a következő jogi formák minősülnek vállalkozónak az UGB első könyvének rendelkezései szerint: kft vagy OEG/KEG, bejegyzett ügyvédi kamarák, adó- és gazdasági ellenőrző hivatalok, de az orvosok OEG-je és KEG-je is, amennyiben a hatályos szakmai és munkajogi szabályok ezt nem tiltják. Az elhatárolása a szabadfoglalkozásúaknak és a partnerségnek 2007. január 1-jétől éppolyan nehéz, mint a hagyományos értelemben vett szabadfoglalkozásúak és a vállalkozók közti különbségtétel volt azelőtt.⁶⁷

I/5. A vállalkozás nagyságának (üzleti forgalmának) jelentősége

Az UGB szabályai szerint kötelező a bejegyzés az alábbi esetekben:

Az UGB 8. §-a szerint azok a vállalkozási tevékenységet folytató természetes személyek, akik az UGB 189. §-ban szabályozott legújabb számviteli-kötelezettség előírásainak megfelelően átlépi a küszöbértéket, kötelesek magukat bejegyeztetni a cégjegyzékbe.

Azok az egyéni vállalkozók, akik a jogszabályban meghatározott küszöbértéket nem lépik túl, önként, saját elhatározásból jegyeztethetik be magukat. Önkéntes bejegyeztetés esetén ugyanakkor az egyéni vállalkozók bármikor törölthetnek is magukat.⁶⁸

Amennyiben több személy (természetes vagy jogi személy) folytat vállalkozási tevékenységet polgári jogi társaság valamely formájában, mint például a Munkaközösségek (ARGE) stb., és ez a polgári jogi társaság átlépi az UGB 189. §-ban meghatározott küszöbértéket, akkor ez a polgári jogi társaság mint közkereseti társaság vagy betéti társaság fog tovább működni. [Azaz a pjt.-ket, bt.-ként (OG) vagy kkt.-ként (KG) be kell jegyeztetni a cégjegyzékbe. UGB 8. § (3)]

II. A cégjogot érintő módosítások

A cégjogot liberalizálták. Emellett az egyéni vállalkozó cégalapításával kapcsolatos, az egyes jogi alakzatok tekintetében érvényesülő számos speciális előírás is megszűnt.

Néhány változás például: módosították a cégnevekre vonatkozó előírásokat, a könyvelés szabályait (pl. nincs könyvviteli kötelezettsége a mező- és erdőgazdálkodásoknak és a

⁶⁶ [Http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A) (Letöltés: 2006. december 4.); Newsletter zum Unternehmensgesetzbuch, http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html. (Letöltés ideje: 2008. 06. 10.)
http://www.ksv.at/KSV/1870/de/5presse/4publikationen/2themen/2006-12/Das_Unternehmensgesetzbuch_UGB/index.html

⁶⁷ Newsletter zum Unternehmensgesetzbuch, http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html

⁶⁸ http://www.notar-fellner.at/news/cms,id,16,nodeid,23,_language,de.html (Letöltés ideje: 2008. 07. 10.).

szabadfoglalkozásúaknak sem), a vállalkozások elidegenítésénél az egyedi jogutódlást megkönnyítették, változtatták a cégjegyzési és számviteli szabályokat.

Az UGB megelégszik azzal az általános megállapítással, miszerint a cégnévnek alkalmasnak kell lennie a vállalkozás megjelölésére (azonosítására) és más cégektől való megkülönböztetésre. Ezeknek a tartalmi jegyeit magában kell hordoznia. [Például minden közkereseti- (OG) és betéti társaság (KG) kapcsán kötelező jelleggel írják elő a megfelelő jogi formára utaló kifejezést.]

Azok az egyéni vállalkozók, akik bejegyeztették magukat a cégjegyzékbe, a bejegyzett vállalkozó elnevezést kapják („eingetragener Unternehmer” / „eingetragene Unternehmerin”). Kötelesek az „eU” toldatot használni.⁶⁹

III. A személyegyesítő társaságokkal kapcsolatos változások

A polgári jogi társaság a fejlett kereskedelmi társaságoknak is alapját képezi⁷⁰, azonban a EVHGB kifejezetten kizárta az Optk. 1175. §-ától kezdődő szakaszainak alkalmazását a személyegyesítő kereskedelmi társaságra. A személyegyesítő társaságokat (közkereseti, a betéti és a csendes társaság) a HGB 105-188. §§-aiban szabályozták. A szubszidiaritás nem az Osztrák Polgári Törvénykönyv (Optk.) társasági jogi részével, hanem a Német Polgári Törvénykönyvvel (BGB)⁷¹ állt fenn⁷², az UGB hatálybalépéséig (2007. január elsejéig). Ezért ezen a területen lényegileg jogegység állt fenn Ausztria és Németország között.⁷³

a.) Az Eingetragene Erwerbsgesellschaft (EEG) társasági jogi forma szabályozása az UGB hatálybalépése (2007. jan. 1.) előtt

Míg az osztrák közkereseti társaságok (OHG) és a betéti társaságok (KG) azonosak voltak a német HGB-ben szabályozott kereskedelmi jogi személyegyesítő társaságokkal, addig az EEG egy különleges szervezeti forma volt az osztrák társasági jogban. Az EEG-t a törvényalkotás szövetségi törvénybe kívánta foglalni. Az Erwerbsgesellschaftengesetz (EEG 1990) tette lehetővé, hogy egy vállalkozás akkor is tudjon cégszerűen működni, ha nem végez „teljes jogú kereskedői” tevékenységet. A közkereseti társaság (OHG) és a betéti társaság mintájára egy „kereső” jellegű közkereseti és betéti társaság (OEG és KEG) alapítását lehetővé tették, ha közös tevékenységet egy közös cég alatt terveztek, azonban egy közkereseti illetve betéti társaság alapításának feltételei nem álltak fenn.

b.) Az Eingetragene Erwerbsgesellschaft (EEG) társasági jogi forma az UGB hatálybalépése után⁷⁴

⁶⁹ [Http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A) (Letöltés: 2006. december 4.)

⁷⁰ Faistenberger, Christoph – Barta, Heinz – Eccher, Bernhard: Österreichisches Schuldrecht, Besonderer Teil – Wien (1991) 301.

⁷¹ Bürgerliches Gesetzbuch vom 18. August 1896 (BGB).

⁷² Ezt a szabályt az EVHGB vezette be. Art 7 Nr. 1-20 EVHGB, RGL. 1938 I 1999; Bydlinki: Grundzüge des Privatrechts (...) (1997) (Rz. 916.) 251.

⁷³ Lásd még az osztrák szakirodalomból: Die österreichischen Gesellschaftsformen, Gesetzestexte.... (1982) 11.; WIFI (2004) 77.; Holzhammer, Richard – Roth, Marianne: Gesellschaftsrecht, 2. Aufl., Wien; New York: Springer (1997) 14-15.; Hämmerle, Hermann – Wunsch, Horst: Handelsrecht, 4. Aufl., Graz; Wien; Köln: Orac (1990) 369.

⁷⁴ [Http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A](http://www.slc-europe.com/xist4c/web/unternehmensgesetzbuch-oesterreich-2007_id_3883__dId_9420_.htm;jsessionid=4E26553F6657B85C10A3456C4A1ABA5A) (Letöltés: 2006. 12.

A közkereseti társaság (OHG, OEG) és a betéti társaság (KG, KEG) szabályanyagát egy-egy egységes jogi konstrukcióba foglalták össze. Így ezt követően már csak egyszerűen közkereseti társaságról (OG – korábban OHG elnevezéssel) és betéti társaságról (KG) beszélhetünk, amelyek mindegyikét az UGB-be illesztették be.

Az UGB szerint a szabályozott személyegyesítő társaságok bármely megengedett célra alapíthatók, mindegy, hogy ipari, szabadfoglalkozású, mező- vagy erdőgazdálkodási illetve nem üzleti célról van szó.

Tehát az UGB óta már csak két személyegyesítő társaságformát lehet a cégkönyvbe bejegyezni, mégpedig a közkereseti társaságot (Offene Gesellschaft, OG) és a betéti társaságot (Kommanditgesellschaft, KG).

OEG-t és KEG-et 2007. január 1-jétől már nem lehet alapítani. A már fennálló OEG-t és KEG-t 2009. dec. 31-ig „automatikusan” OG-vé (kkt.-vé) vagy KG-vá (bt.-vé) kell átalakítani (a bejegyzése költségmentes), és a cégformának megfelelő elnevezéssel kell ellátni. A már létező közkereseti társaságoknak a törvény nem biztosítja a cégformák közötti váltást.

A 2013-2014-es módosítások

Az osztrák társasági jogot módosító jogszabály (GesRÄG 2013)⁷⁵ 2013. július 1-jén lépett hatályba. A GesRÄG értelmében a GmbH a 6. § 1. bekezdésében a 35.000 eurós szövegrész helyébe 10.000 euró kerül, azaz már 10.000 euróval is lehet Ausztriában kft.-t alapítani. A GesRÄG 2013 szerint létrehozott olyan társaságok, amelyeknek a jegyzett tőkéje kevesebb, mint 35.000 euró olyan társaság, amely csökkentette a törzstőkét, a törzstőke összegét tőke tíz éven belül legalább 35.000 euróra kell növelni.

Az új osztrák GmbH alapítási feltételek szerint tehát már 10.000 euróval meg lehetett alapítani a társaságot, csökkentették a minimális társasági adót, valamint a közjegyzői és ügyvédi díjakat annak érdekében, hogy az osztrák GmbH versenyképességét megerősítsék. Ezen kívül a Wiener Zeitungban való közzétételi kötelezettséget is eltörölték.

2013 szeptemberében, az új lehetőség bevezetését követő két hónap elteltével, még az „új GmbH” átütő sikeréről szóltak a hírek, amely szerint – összehasonlítva az azt megelőző év statisztikai adataival – 2013 augusztusában 72%-al több GmbH-t alapítottak Ausztriában, mint 2012 augusztusában. (2012. augusztusban 612, 2013. augusztusban: 1053).

Az osztrák igazságügyi és gazdasági miniszterek pozitívan értékelték a reform hatásait. „Az új GmbH teljes siker”. Jelentősen csökkentek az induló vállalkozások költségei, amelyek kihatottak a vállalkozási kedvre, ösztönözték a gazdaság fellendülését és új munkahelyeket teremtettek.⁷⁶

4.); Karl Wagner: Ende der OEG's und KEG's - Unternehmensgesetzbuch NEU <http://www.ratg.at/de/ende-oeg-keg-122.aspx> (Letöltés ideje: 2006. 12. 4.); Komarek, Alexander: Das neue Unternehmensgesetzbuch (2.02.2006) LBG Wirtschaftstreuhand Österreich. [Http://www.wirtschaftszeit.at/index.php?id=234&no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=6151&tx_ttnews%5BbackPid%5D=150](http://www.wirtschaftszeit.at/index.php?id=234&no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=6151&tx_ttnews%5BbackPid%5D=150) (Letöltés ideje: 2006. 12. 4.)

⁷⁵ Bundesgesetz, mit dem das GmbH-Gesetz, die Insolvenzordnung, das Notariatstarifgesetz, das Rechtsanwaltsstarifgesetz und das Körperschaftsteuergesetz 1988 geändert werden (Gesellschaftsrechts-Änderungsgesetz 2013 – GesRÄG 2013)

⁷⁶ Karl und Mitterlehner: „Neue GmbH ist ein voller Erfolg” Presseinformation vom 04. September 2013, <http://www.justiz.gv.at/web2013/html/default/2c94848540b9d4890140e8568a571283.de.html?highlight=true> (Letöltés: 2013.12.10.)

VI. A TÁRSASÁGI JOG SZABÁLYOZÁSÁNAK RENDSZERBELI HELYE – NEMZETKÖZI PÉLDÁK A DUALISTA ÉS A MONISTA FELFOGÁSRA

A jogösszehasonlítás alkalmat adhat arra, hogy a változó gazdasági és társadalmi helyzetben más jogrendek jogtudósainak eredményeire és munkáira „reflektáljunk”. Minden generációnak feladata, hogy megírja „saját történetét”. A lehetséges nemzeti fejlődési utakat a közös európai jogi térség viszonylatában is vizsgálni kell, bemutatva a közös elemeket és eltéréseket.⁷⁷

1. A dualista és a monista felfogás lényege – röviden

1.1. Monista modell

A magánjogon belül a polgári jogi és a kereskedelmi jogi szabályok nem különülnek el egymástól, nincs külön gazdasági jogi szabályozás, az üzleti világra (kereskedelemre) és a magánszemélyek egymás közötti viszonyaira vonatkozó rendelkezéseket egy egységes magánjogi kódex fogja át („monista elv, egységes szabályozás”).⁷⁸

Már a XIX. században, amikor a dualista rendszer volt az uralkodó, kifejtették, hogy a kereskedelmi jog polgári jogtól való elkülönülésének külső, relatív, történeti oka van, és az elkülönítés a jog egységét és biztonságát veszélyezteti.⁷⁹

A XX. században a monista felfogás megerősödése volt tetten érhető, ezen időszak jogfejlődése egyértelműen azt mutatja, hogy nincsenek az üzleti életben alkalmazott szerződéseknek olyan sajátosságaik, amelyek külön jogi rendelkezéseket kívánnának meg. Az elmúlt száz évben ugyanis az általános magánjog szabályozási mércéje szigorodott, közeledett az üzleti forgalom követelményszintjéhez, vagyis az általános szerződési jog maga „kereskedelmi jogiasodott”.⁸⁰ Az új magyar Ptk. monista elven épül fel.

1.2. A dualista modell

A dualista rendszerben a magánjog két külön alrendszerre tagolódik: a polgári jogra és a tőle elkülönülő kereskedelmi jogra, tehát az üzleti életnek saját magánjoga van („kereskedelmi jogias kodifikáció”).⁸¹

A dualista rendszer eredete a feudális jog mellett már létező, de attól elkülönülő kereskedelmi szokásjogi rendszerekre vezethető vissza. Történeti szempontból a dualista elv érvényesülését jelzik a szárazföldi és a tengeri kereskedelemről szóló francia szabályok (1673, 1681), illetve a francia kereskedelmi törvénykönyv (Code de commerce 1807), a

⁷⁷ Armin von Bogdandy: A nemzeti jogtudomány az európai jogi térségben – Kiáltvány (magyarra fordította: Jakab András), Magyar Jog, 2012/4. 250.

⁷⁸ Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései. HVG – Orac, Budapest, 2001. 41.

⁷⁹ Ebben a témában lásd még: Veress Emőd: Néhány megjegyzés az új Polgári törvénykönyvről. Magyar – Román Jogtudományi Közöny, 2011/3–4. 43–51.

⁸⁰ A Kormány 1061/1999. (V. 28.) Korm. határozatával módosított 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozata alapján elkészült az új Polgári Törvénykönyv koncepciója, amelyet a Kodifikációs Főbizottság 2001. november 8-i ülésén elfogadott. A Kormány a 1009/2002. (I. 31.) Korm. határozattal elrendelte a koncepciónak a Magyar Közönyben történő közzétételét. Megjelent: Magyar Közöny 2002/15/II. (2002. jan. 31.) 1–212. [A továbbiakban: Az új Ptk. Koncepciója (2001/2002)] V/2. pont: „Monista elven felépülő törvénykönyv”.

⁸¹ Vékás (2001) 41–42.

spanyol kereskedelmi törvénykönyv (Codigno di Comercia 1829) és az olasz kereskedelmi törvénykönyv (1865, 1883).

Az előző példákból látható, hogy a dualista felfogás meghatározó volt a XIX. században, a román Kereskedelmi Törvénykönyv (1887) is ekkor született, elsősorban az olasz szabályozás alapján, és ekkor jött létre a magyar Kereskedelmi Törvénykönyv is (1875. évi XXXVII. tc.), a német ADHGB mintájára.⁸² Németországban az 1900-ban hatályba lépett egységes Német Polgári Törvénykönyv (BGB) megalkotása szükségessé tette az ADHGB revízióját is. 1897-re megalkották a HGB-t, az egységes német állam kereskedelmi törvénykönyvét. A német törvényhozóban az a kérdés is felvetődött, hogy meghagyja-e egyáltalán a kereskedelmi kódexet külön kódexnek a BGB-hez képest. Az ADHGB 1861-től integrálni kívánta az egyes jogalanyokat az egységes szabályozásba, a HGB pedig 1900-tól igyekszik külön tartani az egyes jogalanyokra vonatkozó rendelkezéseket az amúgy egységes polgári jogból.⁸³

A XX. században a monista rendszer erősödése volt tapasztalható, ennek ellenére a francia, a német és az osztrák jogrendszer továbbra is fenntartotta a dualista koncepciót.

1.3. Érvek, ellenérvek, állásfoglalások

A monista és dualista megközelítés mögött is komoly dogmatikai érveket lehet felsorakoztatni, és mindkét modellt alá lehet támasztani nemzetközi példákkal is.

Néhány országban sikeresen integrálták a kereskedelmi jogi szabályokat a polgári törvénykönyvekbe, más országokban már a „beültetést” is elleneztek a várható „kilökődési kockázat” miatt. Már-már örökös vitatémának nevezhetjük a „vele vagy nélküle harc”-ot, amelyben a csata megnyerése még nem jelenti feltétlenül a végleges győzelmet (gondolhattuk ezt például a 2006-os Gt. megszületése idején).

A pro és kontra érvek ütköztetésekor, a vitában álló felek többször ugyanazon tényekből, argumenutmokból ellenkező következtetéseket vonnak le. Például: jól bevált gyakorlat, hagyomány (-tisztelet) (ne változtassunk!) – elavult, idejétmúlt szabályozás (változtassunk!).

Az új magyar Ptk. elhúzódtott kodifikációja során zajlott tudományos vitákban megnyilvánult az a nézet (is), hogy az új magyar magánjogi kódexnek tiszteletben kell tartani az európai jogfejlődés hagyományait, nyomon kell követni a külföldi kodifikációs gyakorlat legújabb, a magyar kódexben is hasznosítható eredményeit és a körülöttünk lévő folyamatokat, tendenciákat, a tradicionális polgári törvénykönyvek (pl.: a német BGB) változásait.⁸⁴

⁸² Vékás (2001) 44.; Veress (2011) 45–46. Lásd még: Nótári Tamás: A társasági jog kodifikációja az európai országokban, *Scientia Iuris, Magyar – Román Jogtudományi Közlöny*, 2011/1. 18–42.; Nótári Tamás: A társasági jog fejlődése Európában. In: Auer Á. – Bakos K. – Buzási B. – Farkas Cs. – Nótári T. – Papp T.: *Társasági jog*, Szeged, Lectum, 2011. 579–607.; Papp Tekla: A magyar társasági jog fejlődése. In: Tóth Károly (szerk.): Bérczi Imre Emlékkönyv. *Acta Universitatis Szegediensis. Acta juridica et politica*. Tomus LVIII. Fasc. 29.), Szeged, 2000. 412–415.; Papp Tekla: *Társasági jogi jogalkotásunk rövid története, európai kitekintéssel*. In: Nótári Tamás (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Sárközy Tamás 70. születésnapjára*, Lectum Kiadó, Szeged, 2010. 270–275.

⁸³ Burger László: A kereskedők jogállásának változásai az újkori német magánjogban. In: *Polgári jogi tudományos diákkör évkönyve ELTE 1999/2000, 2001.* 41.

⁸⁴ Ezzel kapcsolatban lásd: Szalma József: *Közösségi, közös és eltérő elemek a polgári jogi kodifikációkban* (Különös tekintettel az 1959. évi IV. többször módosított magyar Ptk. rekodifikálására). *Jogelméleti Szemle* 2001/2. IV. pontja (Interneten elérhető: <http://jesz.ajk.elte.hu/szalma6.html>). A szerző hivatkozik Menyhárd Attila munkájára is: Menyhárd Attila: *A BGB reformjáról. Polgári Jogi Kodifikáció*, 2000/1. 25–

A Ptk. Konceptióban (2001) Vékás Lajos a monista felfogás helyességét és az erre az elvre épülő kodifikáció előnyét igyekszik alátámasztani. Kifejti, hogy ily módon elkerülhetők a párhuzamos szabályozások (pl.: eltérő rendelkezések a kereskedők és a magánszemélyek vételi ügyleteinél stb.), és az elhatárolási problémák is, amelyek a dualista rendszerből adódhatnak.⁸⁵

Vékás Lajos nem tartja korszerűnek a kereskedelmi ügyletek szerződési szabályainak – akárcsak részben – elkülönített kodifikálását. Mértékadó külföldi példának hozza a svájci Kötelmi jogi törvényt (OR 1881), amely megszüntette a kereskedelmi ügyletek különálló szabályozását, az olasz Codice Civile-t (1940-42) és az 1992-es holland Ptk.-t (Burgerlijk Wetboek) is. Véleménye szerint néhány kelet-európai ország közelmúltbeli ellenkező példája nem tekinthető mérvadónak.⁸⁶

Székely László kifejtette, hogy az új Ptk. kodifikációjában a vitás kérdés a jogi személyek rész hatósugarának kiterjesztésében volt és nem abban a koncepcionális kérdésben, hogy a gazdasági társaságokra vonatkozó szabályok bekerüljenek-e a Ptk.-ba.⁸⁷

Csehi Zoltán is a magánjogi egységes szabályozás mellett teszi le a voksát, utal a dualista megoldás XIX. századi háttérének indokoltságára, a társasági jog beágyazottságának és fejlődési vonalának változásaira, és arra a szociológiai tényre, hogy száz év alatt megváltozott a társadalom iskolázottsága és ez a jogszabályok megértésének szintjén is jelentős előrelépést hozott.⁸⁸

A gazdasági társaságokat szabályzó joganyag komplex természetű, közjogi, illetve eljárásjogi elemeket is tartalmaz. A társaság *ius specialis* jellegű, dinamikusan változó, nem kizárólag szerződéses jellegű, ezért talán a Ptk.-tól való különtartás indokoltabb.⁸⁹

A dualista rendszer mellett szól(t) az, hogy az üzleti tevékenységnek gyorsaságra, rugalmasságra, áttekinthetőségre, maximális kiszámíthatóságra, erőteljes hitelezővédelemre van szüksége, amelyet az általános érdekeket követő magánjog, a polgári jog nem biztosít.⁹⁰

Egyes vélemények szerint a Ptk. mindig legalább egy lépéssel lemaradt a társasági jogra vonatkozó egyéb szabályoktól. Sárközy Tamás amellet érvelt (amikor még nem dőlt el végleg a Ptk. és a társasági jog szabályozási viszonya), hogy a gazdasági társaságok joga nem a Ptk.-ba való, ugyanis ez a terület tisztán polgári jogi alapon nem szabályozható, az integrálásból negatív következmények származhatnak: szabályozási hiányok,

26. Lásd még: Sándor István: Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat-Európában. *Gazdaság és Jog*, 2000/9–10. 11–15.

⁸⁵ Ennek igen részletes kifejtését lásd: Vékás (2001) 41–73.

⁸⁶ Lásd még: Vékás Lajos: Über die ungarische Privatrechtskodifikation. In: Werner Heun –Volker Lipp (Hg.): *Europäisierung des Rechts, Deutsch–Ungarisches Kolloquium*, Budapest 2007, Universitätsverlag Göttingen, Göttingen, 2008. 45–58.; Az új Ptk. Konceptiója (2001/2002) V/2. pont: „Monista elven felépülő törvénykönyv”. Ezzel kapcsolatban lásd Sárközy Tamás (eltérő) véleményét a későbbiekben.

⁸⁷ Az új Ptk. koncepcionális kérdései – interjú Székely László miniszteri biztossal, <http://ptk2012.hu/interjuk/az-uj-ptk-koncepcionalis-kerdesei-interju-szekely-laszlo-miniszteri-biztossal/942> (Letöltés ideje: 2012. 12. 31.)

⁸⁸ Csehi Zoltán: A 2009. évi CXX. törvényről, az új Polgári Törvénykönyv megíúsult kísérletéről, annak előkészítéséről és tartalmáról. *Iustum Aequum Salutare*, VI., 2010/3. 75.

⁸⁹ Nochta Tibor: A társasági törvényünk jogrendszerbeli környezetéről. In: *Acta Coventus de Iure Civili Tomus X.*, szerk.: Papp Tekla, Szeged, Lectum Kiadó (2009) 113.

⁹⁰ Többek között lásd: Veress MRJK 2011/3-4. 45.

megkettőzödések,⁹¹ szétszakítottság.⁹² Emellett kifejtette, hogy a társasági jog a polgári joghoz erősen kötődő, azonban a polgári jog törzs-részéhez képest sokkal rugalmasabb, a modernizálás kihívásaihoz igazodó, progresszív, több jogághoz kötődő jogterület.⁹³

Magyarországon a két nézet ütköztetése során a monista került ki győztesen. Az integrálással kapcsolatban igen komoly érvek is megfogalmazódtak.

Sárközy Tamás összegző megállapítása szerint, a nemzetközi kitekintés végeredménye: ha a gazdasági társaságok jogát bevisszük a Ptk.-ba, az hungaricum lesz, ugyanis a világ túlnyomó többségben nem ezt a megoldást választották.⁹⁴

A posztoszocialista országok nagy többsége, például Lengyelország, Csehország és Szlovákia a Ptk.-n kívül alkotta meg kereskedelmi törvényét. Horvátországban, Szlovéniában, Szerbiában, Bulgáriában, Albániában, Ukrajnában és Belorussziában is külön törvények tartalmazzák a társasági/kereskedelmi jogra vonatkozó szabályokat. Kivételként említhetjük Oroszországot és Észtországot. Oroszországban a gazdasági társaságok a Ptk.-hoz kötődnek, „de a Ptk. rájuk nézve csak néhány definitív szabályt tartalmaz és igen terjedelmes külön törvények szabályozzák a részvénytársaságokat és a korlátolt felelősségű társaságokat.”⁹⁵

Érdemes külön kiemelni a szomszédos országok közül Romániát, ahol a magánjog hagyományosan a dualista koncepcióra épült, azonban ezt a megközelítést a 2011. október 1-jén hatályba lépett új Polgári törvénykönyv (Codul civil) megváltoztatta, áttérve a monista rendszerre.⁹⁶

A nyugat-európai országokat vizsgálva, általában a „hármass jogi rezsím” jelenléte figyelhető meg. A társasági jog nincs kodifikálva (azaz egységes kódexbe foglalva), hanem több jogszabályon alapul. (Például ez a német szabályozásnál azt jelenti, hogy a társasági jogforrásokat három alapegységre osztható: Német Polgári Törvénykönyv (BGB), Kereskedelmi Törvénykönyvben (Handelsgesetzbuch) és különtörvények (pl. Aktiengesetz). Ezen túlmenően vannak olyan törvények, amelyeket speciálisan meghatározott társasági

⁹¹ Itt érdemes megjegyezni, hogy a dualista változatot többen a magánjog megkettőzödésének tekintik. Ezzel kapcsolatban lásd Eörsi „ál-megkettőződés”-ről és a pluralizmusról írt gondolatait. Eörsi Gyula: Összehasonlító polgári jog (1975) 434.

⁹² Sárközy Tamás: A társasági jog, mint komplex progresszív jogterület. In: Quo Vadis Ius Societatis Hungaricum, Acta Coventus de Iure Civili Tomus X., szerk.: Papp Tekla, Szeged, Lectum Kiadó, 2009. 13. [A továbbiakban: Sárközy (2009)] Kifejti továbbá, hogy a polgári jogi társaság helye a Ptk.-ban van, az egyesületnek külön törvényben, a gazdasági társaságok külön törvényben – megtartva a Ptk.-ra való visszautalást.

⁹³ Sárközy (2009) i. m. 11.; Lásd még: Sárközy Tamás: A gazdasági jog és az új Polgári Törvénykönyv, Gazdaság és Jog, 2012/3. 3–7.; Sárközy Tamás: A gazdasági társaságok közös szabályairól. Gazdaság és Jog, 2012/7–8. 3–7.; Sárközy Tamás: Az új Ptk. szövegtervezetéről a gazdasági jog oldaláról. Gazdaság és Jog, 2007/1. 3–7.; Sárközy Tamás: Gazdasági társaságok a Polgári Törvénykönyvben? Magyar Jog, 2008/12. 796–802.; Sárközy Tamás: Szervezetek jogállása az új Ptk.-ban Gazdaság és Jog, 2011/3. 3–8.; Sárközy Tamás: Társasági jog a Ptk.-ban? Ügyvédek Lapja, 2012/1. 2–6.

⁹⁴ Sárközy GJ 2011/3. 3.

⁹⁵ Sárközy GJ 2011/3. 3.; Sárközy ÜL 2012/1. 2.; Sárközy Tamás: Társasági jog a Polgári Törvénykönyvben? Előnyök, hátrányok, vitás kérdések. In: XXI. század – Tudományos közlemények (Társadalom, gazdaság, jog, politika), 2012/27. (április) 17.

⁹⁶ Ebben a témában lásd még: Veress MRJK 2011/3-4., 43-51.; Veress, Korunk 2012/7. 110-113.

formákra alkottak illetve azok a törvények, amelyek a gazdaság meghatározott ágára vonatkoznak.⁹⁷

Emellett az Európai Unióban sem tapasztalható olyan törekvés, hogy az Európai Polgári Törvénykönyv tartalmazza a társasági jogot is. A szupranacionális társaságok is külön rendeletekben jelennek meg, illetve a társasági jogi irányelvek is – a magánjogi jegyeken kívül – több jogági elemet hordoznak magukon.⁹⁸

3. Nemzetközi példák a monista rendszerekre

Ebben a fejezetben négy ország monista modelljét mutatjuk be és vetjük össze – a még mindig uralkodó – dualista modellek viszonylatában.

A kiválasztást két szempont vezérelte:

- egyrészt, hogy bemutassuk a „kivételeket” (ahogy Sárközy Tamás mondja), illetőleg a „mértékadó külföldi példákat” (ahogy azokról Vékás Lajos vélekedik)⁹⁹ – Olaszország, Svájc és Hollandia példáján keresztül;
- másrészt, hogy a legutóbbi jogalkotási folyamatok közül kiemeljük azt, amely a magyar megoldáshoz igen hasonló utat választott – Romániát.

3.1. Olaszország

Olaszország 1942-től, az akkor elfogadott Polgári törvénykönyvön keresztül monista koncepcióra tért át. Az olasz társasági jogra vonatkozó szabályokat az 1942-ben hatályba lépett Codice Civile tartalmazza.¹⁰⁰ A törvénykönyv a bevezető részt követően hat könyvre tagolódik, amelyek közül az ötödik könyv ötödik címe foglalkozik a gazdasági társaságokkal (Delle società, Artt. 2247-2510). Az általános rendelkezéseket az egyes formákra vonatkozó előírások követik külön-külön fejezetekben: az egyszerű társaság (polgári jogi társaság) (Artt. 2251-2290), a közkereseti társaság (Artt. 2291-2312), a betéti társaság (Artt. 2313-2324.), a részvénytársaság (Artt. 2325-2461), a betéti részvénytársaság (Artt. 2262-2471) és a korlátolt felelősségű társaság (Artt. 2472-2497). A szövetkezetre vonatkozó szabályok az ötödik könyv hatodik cím első fejezetében találhatók (Artt. 2511-2545.).¹⁰¹

Az új, 1942-es olasz polgári törvénykönyv a korábbi kódex francia modellt követő rendszerétől eltérően, a kereskedelmi jogot is magában foglalja, hatályon kívül helyezve az 1882-es kereskedelmi törvénykönyvet.¹⁰² A kódex tehát monista rendszert alakított ki azáltal, hogy együtt szabályozta a polgári és a kereskedelmi jogot.¹⁰³ Az olasz jogtudósok körében komoly elméleti vita folyt annak megítéléséről, hogy ez a kereskedelmi jog privatizálását, vagy a polgári jog kommercializálását jelentette.¹⁰⁴

⁹⁷ Gerhard Hohloch: EU-Handbuch Gesellschaftsrecht, Deutschland. In: EU-Handbuch Gesellschaftsrecht, Gerhard Hohloch (Hrsg.), Herne; Berlin: Verl. für Rechts- und Anwaltspraxis, 1997. 10.; Szikora Veronika: Személyegyesítő társaságok a német, az osztrák és a magyar jogban, PhD értekezés, Miskolc, 2005. 50–52.

⁹⁸ Sárközy GJ 2011/3. 3.; Sárközy ÜL 2012/1. 2.; Sárközy TK (Tudományos Közlemények) 2012/27. 17.

⁹⁹ Vékás (2001) 45-46.

¹⁰⁰ Nótári MRJK 2011/1. 31-33.; Papp (2010) 279.

¹⁰¹ Török (2013) 1-2.

¹⁰² Hamza MJ 2012/10. 631.

¹⁰³ Sándor (2005) 216.; Nótári MRJK 2011/1. 32-33.

¹⁰⁴ Kiszely (2009) 45.

3.2. Svájc

A ZGB¹⁰⁵ a svájci magánjogi kodifikáció megtestesítője. Ugyan a kötelmi törvény (Obligationsrecht, OR 1911)¹⁰⁶ formailag a ZGB része, de a rendszerben önálló törvénykönyvként funkcionál (még önálló számozást is kapott).¹⁰⁷

A svájci szabályozás sajátossága, hogy a ZGB-ben helyezték el (a ZGB I. rész, második címében) a jogi személyek általános szabályait, az egyesület (Art. 60-79. ZGB) és az alapítvány mellett, azonban nincs külön kereskedelmi törvénye, így a kereskedelmi társaságok is az OR-ben kaptak helyet: a „szerződéses jogviszony”-ok között: az „egyszerű társaság” (polgári jogi társaság) (Art. 530-551 OR); a „kereskedelmi társaságok és szövetkezet”-nél: a közkereseti társaság (Art. 552-593 OR), a betéti társaság (Art. 594-619 OR) – ezek nem jogi személyek a svájci jogban, és a jogi személy részvénytársaság (Art. 620-763 OR), a betéti részvénytársaság (Art. 664-771 OR), valamint a korlátolt felelősségű társaság (Art. 772-827 OR), de az OR-ben kaptak helyet a szövetkezetre vonatkozó (Art. 828-926 OR) passzusok is. Ezen túlmenően még közjogi elemeket is találunk, mint pl.: cégjegyzék, könyvvezetés, számvitel alapvető szabályai.¹⁰⁸

A svájci jog a kft.-t az 1960-as évek óta ismeri el, az rt. szabályozása pedig az 1990-es években jelentős változáson ment át.¹⁰⁹

3.3. Hollandia

A holland jogalkotó a társasági jog magánjogi kódexben történő elhelyezéséről döntött.¹¹⁰ A holland társasági jog tekintetében jelentős változást hozott a monista koncepció bevezetése. 1947-ben kezdődött meg a holland – kereskedelmi jogot is magában foglaló – új Polgári Törvénykönyv kodifikációja. Pandektista vonások fellelhetők, azonban nem rendelkezik önálló általános résszel. A társasági jogot tartalmazó egysége 1976-ban lépett hatályba.¹¹¹

A holland Polgári Törvénykönyv (Burgerlijk Wetboek 2) nyolc könyvből áll, a 2. könyv (Burgerlijk Wetboek, Boek 2) tartalmazza a jogi személyeket.¹¹² A kkt.-ről és a bt.-ről nem a jogi személyekre vonatkozó szabályoknál, hanem a 7. könyv „szerződéses” társaságokról szóló részében, azaz a kötelmi különös részben rendelkezik (polgári jogi társaság).¹¹³

3.4. Románia

A régi magánjog általános forrása az 1864-es Polgári törvénykönyv volt, ami elsősorban az 1804-es francia Code civil („Code Napoléon”) mintájára készült. A Polgári törvénykönyv mellett külön Kereskedelmi törvénykönyv létezett (Codul comercial), ami 1887-ben lépett

¹⁰⁵ Schweizerisches Zivilgesetzbuch, 10. Dezember 1907 (1912. január elsején lépett hatályba).

¹⁰⁶ Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) 1881. június 14., hatálybalépése 1883. január 1.; „Újrakiadása”: 1905. március 3., majd 1911. március 30. után, hatálybalépés: 1912. január 1.

¹⁰⁷ Lásd még: Szalma (2008) 693-692.

¹⁰⁸ Sárközy GJ 2011/3. 3.; Nochta (2009) 102.; Hayoz – Forstmoser (2004) 50.; Lásd még: Sándor (1998) 83-97.; Vékás (2001) 65-66.

¹⁰⁹ Vékás (2001) 65-66.

¹¹⁰ Ehhez lásd még: Kisfaludi (2001) 1-5.; Kisfaludi PJK 1999/2. 22-26.

¹¹¹ Nótári MRJK 2011/1. 31.

¹¹² Sárközy GJ 2011/3. 3.

¹¹³ A jogszabály elérhető online: <http://www.wetboek-online.nl/wet/BW2.html> (Letöltés ideje: 2012. 12. 31.).

hatályba. Alapvető mintája az 1882-es olasz Kereskedelmi törvénykönyv (Codice di Commercio) volt, amely eredetileg négy társasági formát szabályozott: a közkereseti társaságot, a betéti társaság két formáját (egyszerű betéti társaságot és a betéti részvénytársaságot), valamint a részvénytársaságot. Ezek mellett a kereskedelmi törvénykönyv a szövetkezeti társaságokra vonatkozóan is tartalmazott előírásokat.¹¹⁴

A román Kereskedelmi törvénykönyv sorsa is sajátos. „Túlélte saját mintáját”, majd a történelmi változásokat követően, 1989 után, újra feléledt.¹¹⁵

A rendszerváltás után a Kereskedelmi törvénykönyvben található társasági jogi normákat elavultnak minősítették, és nem elégedtek meg egy novelláris módosítással, hanem különálló törvényt fogadtak el, a kereskedelmi társaságokról szóló 1990. évi 31. törvényt.

2009-ben a román Képviselőház elfogadta az új román Polgári Törvénykönyvet, majd az új Ptk. hatályba léptetéséről szóló törvényt, ami jelentősen módosította a Ptk.-t és meghatározta a Ptk. hatályba lépésének dátumát is.¹¹⁶ A román magánjog hagyományosan a dualista koncepcióra épült, azonban a 2011. október 1. óta alkalmazott új Polgári törvénykönyv (Codul civil) kioltotta a dualista állapotot, áttérve a monista rendszerre, amely a kereskedelmi kötelmi jog különállásának megszűnését jelentette, azonban a társasági jogi normák speciális törvényben maradtak.¹¹⁷

Ez a változás nem csak a régi Polgári törvénykönyv, hanem a Kereskedelmi törvénykönyv szinte teljességének azonnali hatályon kívül helyezését is jelentette. Az új román Ptk. csak a társasági típusok általános felsorolását tartalmazza, a társaságok részletes szabályozása továbbra is a kereskedelmi társaságokról szóló 1990. évi 31. törvényben történik.¹¹⁸

VII. MAGYAR TÁRSASÁGI JOG AZ ÚJ PTK. KODIFIKÁCIÓJÁBAN – KAPCSOLÓDÁSI PONTOK ÉS IRÁNYVÁLTÁSOK

Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációja több kormányzati cikluson átívelő, igen összetett, nehéz feladatot jelentett és jelent a jogalkotó számára. A téma felvezetéséhez nélkülözhetetlen a Ptk. kodifikáció főbb állomásainak felidézése, hiszen az egyes irányváltások a társasági jog megközelítésének súlypontját is máshová helyezték.

Magyarországon nincs és nem is volt külön kodifikált (egész, önálló) társasági jog. A Ptk. hatálybalépése előtt magyar társasági jog két alapvető törvénye az 1959-es Polgári Törvénykönyv (Ptk.) és a gazdasági társaságokról szóló törvény (Gt.) volt. Emellett számos joganyag határozza meg e jogterület szabályait, nemcsak a polgári- és a kereskedelmi jogban, hanem egyéb jogterületen is.

A polgári jogi kodifikációs folyamat lehetőséget adott a jogi személyekre vonatkozó szabályok felülvizsgálatára, valamint a szabályozás rendszerének újragondolására. A

¹¹⁴ Lásd még: Veress (2013) kézirat 1.; Sipos RMJK 2003/1. 41-42.

¹¹⁵ Az olasz Kereskedelmi törvénykönyvet a második világháború idején helyezték hatályon kívül. Ebben a témában lásd még: Veress MRJK 2011/3-4. 43-51.]

¹¹⁶ Veress MRJK 2011/3-4., 43.

¹¹⁷ Veress Emőd: Román társasági jog, Kolozsvár (2013) (kézirat) (1-17.) 1-2.; Ebben a témában lásd még: Veress MRJK 2011/3-4. 43-51.; Veress, Korunk 2012/7. 110-113.

¹¹⁸ Veress (2013) kézirat 1.

rekodifikáció lehetőséget biztosított arra, hogy a társasági jogviszonyokat „méltóképpen-szükségképpen” szabályozza a Polgári Törvénykönyv.

Az alábbiakban csak a társasági jog szempontjából releváns kodifikációs tevékenységet vázoljuk röviden.

Az új Ptk. kodifikációs munkálatainak megkezdése, rendszerváltást követő időszak

Magyarország első magánjogi törvénykönyve, a Polgári Törvénykönyv (1959. évi IV. tv.) 1960. május elsején lépett hatályba. A Ptk. egy olyan korban „fogant és született meg”, amelyben a magántulajdont a megengedhetetlen mértékig szorította vissza az akkori éra.¹¹⁹

Mindemellett a döntően állami tulajdonú, tervutasításos szocialista gazdaság évtizedeit egyszerűbb gazdasági élet és fejletlen polgári jogi viszonyok jellemezték, ellentétben egy polgári társadalom körülményei között működő piactudással. Az 1959-es Ptk. gyakorlatilag az 1950-1960-as évek direkt szocialista tervgazdálkodási időszakának lezárását jelentette.¹²⁰

Már az 1980-as években elkerülhetlenné vált a gazdaság érdemi átalakítása, ez vezetett például a gazdasági társaságok jogának és a cégjog önálló szabályozásához. Ennek közvetlen kiváltó tényezői inkább gyakorlati és történeti, és nem elméleti indíttatásúak voltak.¹²¹

Az új szabályozást a rendszerváltozást követő gazdasági és társadalmi változások indukálták. Sárközy Tamás szavait idézve: „A szocialista ideológiai hagyományokra természetesen a magyar újkapitalizmusban valóban nem volt szükség, ezért teljesen indokolt volt mind a Ptk., mind a Gt. felülvizsgálata a polgári gazdasági alkotmányosság szempontjából.”¹²²

Az 1959-es Ptk. a személyek jogában, a jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezésekben helyezte el a jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaságokat. A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok és a polgári jogi társaság a kötelmi jogban, a „Társaság” fejezetben kaptak helyet. Emellett a Gt. tartalmazta a gazdasági társaságokra vonatkozó részletes szabályokat.¹²³

Sárközy Tamás azt tartotta volna jó megoldásnak, ha a kilencvenes évek első harmadában alkottak volna meg egy Kereskedelmi Törvénykönyvet, de erre különböző jogpolitikai okok miatt nem került sor. Sárközy Tamás nem zárta ki, hogy a monista koncepció „a civiljog egésze számára elméletileg megfelelőbb”, de az idő múlása, az új Ptk. nélküli húsz év „a gazdasági jogi szabályozás számára nyilvánvalóan hátrányos volt.”¹²⁴

¹¹⁹ Az új Ptk. Konceptiója (2001/2002) Bevezetés 3.

¹²⁰ Sárközy Tamás: A magyar társasági jog Európában. A társasági és konszernjog alapjai, Budapest, HVG–ORAC, 2001. 195.

¹²¹ Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Sajtóirodája: Parlament előtt az új Polgári Törvénykönyv tervezete (2012. július 12.)

<http://www.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/hirek/parlament-elott-az-uj-polgari-torvenykonyv-tervezete> (Letöltés ideje: 2012. 12. 20.)

¹²² Sárközy Tamás: A szocializmus, a rendszerváltás és az újkapitalizmus gazdasági civiljoga 1945–2005, HVG–ORAC, Budapest (2007) 215.

¹²³ Lásd: Szikora Veronika: Az egyes jogi személyek létjogosultsága a Polgári Törvénykönyvben. In: *Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis* I, 2001. 37–52.; Szikora Veronika: „A jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezések” sorsa a Polgári Törvénykönyv kodifikációja kapcsán. *Collega*, 2000/2. 45–51.

¹²⁴ Sárközy (2007) 216.

Társasági jog az új Ptk. Konceptiójában (2001, 2002)

Az új Ptk. többi törvénytől eltérő jelentőségét a polgári jogi kodifikációról szóló 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozat a következőképpen fejezte ki: „A Kormány elrendeli a polgári jog, ezen belül a Polgári Törvénykönyv átfogó korszerűsítésére irányuló munkálatok megkezdését. (...) Az új Ptk. legyen az 1990-től készült törvények szintézisével a civilisztika terén a rendszerváltás folyamatának egyfajta kodifikációs lezárása, összegzése.”

A kormányhatározat szerint egyes témakörök kidolgozására munkacsoportok alakultak, amelyek elkészítették az új Ptk. Konceptióját. Ezt megvitatta a Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság (Szerkesztőbizottság) és a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság (Főbizottság.). A Főbizottság két részre osztotta a terjedelmes anyagot: az új Ptk. megalkotásának fő elvi irányvonalait tartalmazó Konceptióra, és a normaszöveg kidolgozásához „vezérfonalul” szolgáló szabályozási Tematikára.

A két anyag jogi jellegében és terjedelmében is különbözött. A Kormány 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozatával elfogadta a koncepciót, így attól csak a Kormány jóváhagyásával lehetett eltérni. A kétszáz oldalnyi terjedelmet is meghaladó Tematika viszont „rugalmasabb”: a Főbizottság határozata alapján attól el lehetett térni.¹²⁵

Az új Ptk. koncepciója (Konceptió) az új Polgári Törvénykönyv monista elven történő megalkotását tűzte ki célul. „Átfogja az üzleti világ, a kereskedelem, vagyis a vagyoni forgalom professzionális szereplőinek és a magánszemélyeknek magánjogi viszonyait egyaránt.”¹²⁶ A Ptk. Konceptió a polgári jognak a Polgári Törvénykönyvbe történő lehető legteljesebb mértékű behelyezését, így a gazdasági társaságok jogának Ptk.-ba való integrálását célozta meg.¹²⁷ Ezzel összhangban a Vékás Lajos által vezetett kodifikátorok csoportjának elképzelése szerint a kereskedelmi jogot a Ptk.-ba kellett integrálni.¹²⁸

Az új Ptk. koncepciója megállapítja, hogy a gazdasági társaságok szabályozási sajátosságai miatt a társasági jog és az új Ptk. viszonya a Gt. novelláris felülvizsgálata során határozható meg.¹²⁹

A Ptk. határainak kitágítása aggályokat vetett fel a tartalommal és a terjedelemmel kapcsolatban egyaránt. A komplex társasági jogi normák szabályozásánál merült fel annak a

¹²⁵ Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója és szabályozási tematikája (2002. november 18.) (A Kodifikációs Főbizottság 2002. november 18-i ülésén vitára előterjeszti: Vékás Lajos egyetemi tanár, a Főbizottság elnöke) Megjelent: Magyar Közlöny 2003/8/II. A kétszáz oldal terjedelmet is meghaladó anyag, a kormányhatározat mellékleteként megjelent a Magyar Közlöny 2003. évi 8. számában, valamint a Magyar Hivatalos Közlönykiadó kiadta a koncepciót és a tematikát együttesen tartalmazó a Magyar Közlöny különszámaként [A továbbiakban: Az új Ptk. Konceptiója és Tematikája (2002/2003)]; Lásd még: Sáriné Simkó Ágnes: Az új Ptk. elfogadott koncepciója és szabályozási tematikája, Polgári Jogi Kodifikáció, 2003/2. 3.

¹²⁶ Az új Ptk. Konceptiója (2001/2002) V/2. pont: „Monista elven felépülő törvénykönyv”.

¹²⁷ A gazdasági társaságokról és a bírósági cégeljárásról szóló törvények koncepciója (A Kodifikációs Bizottság vitaanyaga), Az Igazságügyi Minisztérium honlapján (2004) <http://www.im.hu/adat/letoltes/GtKonceptio.doc> (Letöltés: 2004. márc. 26.) III/1. pont. [A továbbiakban: Az új Gt. Konceptiója (2004)],

¹²⁸ Az új Gt. Konceptiója (2004) III/1. pont. Lásd még: Vékás (2001) 15–74., Vékás Lajos: Szükség van-e kereskedelmi magánjogra? Magyar Jog, 1998/12. 705–713., Vékás Lajos: Zum neuen ungarischen Gesellschaftsrecht, Jahrbuch für Ostrecht, 1989. 345–354.

¹²⁹ Az új Ptk. Konceptiója és szabályozási tematikája (2002/2003) I. Személyek: Harmadik rész: Társaság. Vö. Wellmann György: A Ptk. és a Gt. kapcsolódási pontjai az új Ptk. koncepció tükrében. Gazdaság és Jog, 2002/9. 9–14.

lehetősége, hogy azt a személyek jogáról szóló könyvben helyeznék el, de külön egységet („Rész”-t) szentelnének neki.¹³⁰

Az új Ptk. és a 2006-os Gt. kodifikációjának összefüggései

A „harmadik Gt.” kodifikációja

Időközben már folytak a Gt. újrakodifikálásának munkálatai,¹³¹ amellyel kapcsolatban prognosztizálták, hogy nagy valószínűséggel „beéri” a Ptk. kodifikálását, hiszen a Ptk. normaszövegének „nulladik változata” a 2005. év végére volt várható, a Gt. (-alkotás) pedig igen előrehaladott stádiumban járt.

A Társasági és Cégjogi Kodifikációs Bizottság (a továbbiakban: Gt.-Kodifikációs Bizottság) önálló törvényjavaslatot dolgozott ki. A gazdasági társaságok jogának Ptk.-ba való integrálásával kapcsolatos részletkérdéseket a Ptk. „Személyek” része szövegtervezetének elkészültéig „jegelte”. A Gt.-Koncepcióban megjegyezték, hogy: „nincs ugyan elvi akadálya a gazdasági társaságok jogának Ptk.-ba való beillesztésének, de ez a joganyag nagysága és normáinak más típusú absztrakciós szintje miatt jelentős technikai problémákkal járna. (...) A Bizottság többségi véleménye szerint azonban feltehetően hosszabb távon is elméleti szempontból célszerűbb alternatíva a gazdasági társaságok teljes szabályozásának Ptk.-tól való külön tartása (...)”

A Gt.-Koncepció azt az elvet követte, hogy a Ptk. továbbra is legyen a Gt. mögöttes jogterülete, és a Ptk.-Gt. kölcsönhatása a fejlődés irányába hasson. A Ptk. koncepció is átvett elemeket a Gt.-ből. Ugyanakkor célként fogalmazódott meg, hogy az új Gt.-ben markánsabban jelenjenek meg a jellegzetes civiljogi elemek, például a szerződéses jelleg, a normák diszpozitivitása stb.¹³²

¹³⁰ Néhányan kételkedésüket fogalmazták meg (például: Miskolczi Bodnár Péter, Wellmann György), arra hivatkozva, hogy a társasági jog nagy terjedelme a Ptk. megfelelő szerkezeti egyensúlyát veszélyeztetné. Lásd: Miskolczi Bodnár Péter: Társasági jog a Ptk.-ban. *Gazdaság és Jog*, 2001/1. 3–8.

¹³¹ A gazdasági társaságokról és a bírósági cégeljárásról szóló törvények újrakodifikálása céljából 2003 júniusában létrejött a Kodifikációs Bizottság, amelynek feladata társasági- és cégjog felülvizsgálata. Ennek folyamánya a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. (Gt.) (és a Ctv.) újrakodifikálása. A Koncepció megállapítja, hogy ezek a törvények jól beváltak, felülvizsgálatuk mégis indokolt a magyar társadalmi-gazdasági körülményekben bekövetkezett változások, nemzetközi hatások és a technika felgyorsult fejlődéséből adódó kihívások, a versenyképesség fenntartása az Európai Unióban stb. szempontjából. A Kodifikációs Bizottság vezetésére az igazságügy-miniszter Sárközy Tamást kérte fel. (Jogi Fórum honlapja, <http://www.jogiforum.hu/hirek/10369> (Állapot: 2004. márc. 26.))

A Kodifikációs Bizottság elkészítette „A gazdasági társaságokról és a bírósági cégeljárásról szóló törvények koncepciója” című vitaanyagot, amelyhez kapcsolódott egy, a legfontosabb döntést igénylő kérdéseket összefoglaló melléklet is. (Jogi Fórum honlapja, <http://www.jogiforum.hu/hirek/10369> (Állapot: 2004. márc. 26.)) A gazdasági társaságokról és a bírósági cégeljárásról szóló törvények koncepciója (A Kodifikációs Bizottság vitaanyaga), Az Igazságügyi Minisztérium honlapján (2004) <http://www.im.hu/adat/letoltes/GtKonceptio.doc> (Letöltés: 2004. márc. 26.) [Az új Gt. Koncepciója (2004)].

¹³² Példaként vették, hogy a Ptk. koncepció is átvette a Gt.-ből pl. az átalakulást és az előtársaságot, az új Gt.-ben is növelni kell pl. a szerződéses jelleget, a normák diszpozitivitását stb. (Erre még a nyilvánosan működő részvénytársaságok körében is szükség van.) [Az új Gt. Koncepciója (2004), III/3. pont.]

A diszpozitivitás – kógencia kérdésének elemzését lásd még: Sándor Tamás: Kógencia és diszpozitivitás a magyar társasági jogban, in: Raffai Katalin (szerk.). *A nemzetközi gazdasági kapcsolatok a XXXI. században* Ünnepi kötet a nyolcvanéves Bánrévy Gábor tiszteletére, Pázmány Press, Budapest, 2011. 115–127.;

Sőt, a Gt. jogalkotási folyamatában alternatívaként felvetődött a társasági jog Ptk.-ba való integrálása.¹³³

Ezzel párhuzamosan folytak az új Ptk. jogalkotási munkálatai, de a kódex nem készült el. Mindezekre tekintettel a Kodifikációs Bizottság a társasági jog anyagának Ptk.-ba való beillesztésével érdemben nem foglalkozott, és önálló törvényjavaslatot kívánt kidolgozni.¹³⁴

A további tervek is az ütemezésnek megfelelően haladtak, ennek megfelelően a törvényjavaslat parlamenti megvitatására és elfogadására még 2005-ben sor került, az új Gt. 2006-ban hatályba is lépett (2006. évi IV. tv.).

A Szerkesztőbizottsági „Vitatervezet”

A társasági törvény elfogadásával a magyar szabályozás nem kívánta a társasági szabályozást a Ptk.-ba beemelni. Vékás Lajos szerint a Gt. megalkotásával be kellett volna várni a Ptk.-tervezetet.¹³⁵ (Az idő a Gt. szükségességét igazolta, hiszen a harmadik Gt. és az új Ptk. hatálybalépése között majd’ nyolc év telt el.) Az új Ptk. szerkesztőbizottsági tervezetének jogi személyekre vonatkozó szabályozása¹³⁶ az 1959-es Ptk. törvényi megoldásához hasonló koncepciót követett, tekintettel arra, hogy az igazságügyi tárca nem kívánta megváltoztatni a rendszerváltás óta fennálló helyzetet, amely szerint ezeket a szabályokat a gazdasági társaságokról szóló törvény rendezi.

A Szakértői javaslat (2008) és a hatályba nem lépett 2009-es Ptk. társaságokat érintő kérdései – időben párhuzamos, de eltérő utak

A 2008-as Törvénytervezet és a (hatályba nem lépett) 2009-es Ptk. megoldása

Az IRM „második” normaszöveg-tervezete és törvényjavaslata (2008)

A kihirdetett, de hatályba nem lépett Polgári Törvénykönyv (2009. évi CXX. törvény) a jogi személyek szabályozását a Személyek elnevezésű könyv második része – a korábbi tervezetekhez képest átalakított és leegyszerűsített formában – tartalmazta. A jogi személy általános szabályait nyolc szakaszban foglalta össze, a gazdasági társaságokra vonatkozó, részletes joganyagot nem fogta át.¹³⁷ Petrik Ferenc utal Gadó Gábor álláspontjára, miszerint a Törvénytervezet nem kívánta az egyes jogi személy típusokra irányadó törvényi szabályokat egységesíteni, hanem csupán „szabályozási minimumot tartalmaz”.¹³⁸

Kisfaludi András: Kogencia vagy diszpozitivitás a társasági jogban, *Gazdaság és Jog*, 2006/ 8. 3–11.; Sárközy Tamás: Az új Gt. közös rendelkezéséről, *Gazdaság és Jog*, 2005/3. 11–12.

¹³³ Sárközy Szabolcs: A harmadik Gt.-től a Ptk.-ba foglalt társasági jogig, *Gazdaság és Jog*, 2012/11. 8.

¹³⁴ Az új Gt. Koncepciója (2004), III/1. pont.

¹³⁵ Hanák András: *Fluctuat nec mergitur*: az új Polgári Törvénykönyv esélyei, *Magyar Jog*, 2009/2. 76.

¹³⁶ Polgári Törvénykönyv – Második könyv – A személyek – Javaslat (normaszöveg és indoklás), Budapest, 2005. december 2. (2:26–2:111. §§).

¹³⁷ Török Gábor: A gazdasági társaságok közös szabályai, *Gazdaság és Jog*, 2013/7–8. 3.; Csehi Zoltán: A 2009. évi CXX. törvényről, az új Polgári Törvénykönyv meghíúsult kísérletéről, annak előkészítéséről és tartalmáról, *Iustum Aequum Salutare*, VI., 2010/3. 77–78. Csehi Zoltán részletes kritikáját adja cikkében a 2009-es Ptk. jogi személyekre vonatkozó részével kapcsolatban.

¹³⁸ Petrik Ferenc: Az új Polgári Törvénykönyv tervezeteivel kapcsolatos dilemmák, *Magyar Jog*, 2011/2. 65–76.; Gadó Gábor: Eltérő és egyező álláspontok az új Ptk. előkészítése során, *Magyar Jog*, 2008/6. 386. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy elsőbbséget ad a jogi személyek egyes típusainak szabályozásában a külön törvénynek (2:43. §). Az általános szabályokat mindössze nyolc paragrafus állapítja meg (ez a nyolc szakasz 24 bekezdést tartalmaz), ebből 15 bekezdés eltérést enged a kódex rendelkezésétől. A Törvénytervezet több

A Törvénytervezet nem vállalkozott arra, hogy az új Polgári Törvénykönyvben létrehozza a valamennyi jogi személy típusra irányadó közös, részletező és jellemzően kötelező szabályokat.

A Szakértői javaslat (2008) társaságokat érintő kérdései

A Kormány döntése alapján az igazságügyi tárca átvette a törvénytervezettel kapcsolatos jogalkotói munkát. 2007. augusztus 30-án az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) civilisztikai szakállamtitkára bejelentette, hogy a Tervezetet az IRM készíti el, így a Szerkesztőbizottság elnökének és tagjainak megszűnt a felelőssége a kodifikáció további menetéért.

Vékás Lajos irányítása alatt elkészült a 2006-ban közzétett, ún. szerkesztőbizottsági tervezet átdolgozott változata. Ezt a (nem hivatalos) tervezetet 2008 márciusában, könyv formában is megjelentették.¹³⁹

A Vékás Lajos vezetésével elkészült Szakértői Javaslat (Javaslat, 2008) a Személyekről szóló könyvben részletesen kifejti a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokat.

A Szakértői javaslat a Gt. teljes joganyagát az új Ptk. Második könyvébe helyezi el, a Személyek könyvébe, számottevően kibővíti a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokat. Ezáltal a gazdasági társaságokra vonatkozó számos szabály megismétlődése elkerülhetővé válik. A Javaslat a Gt. megoldásait figyelembe veszi, „kritikailag felülvizsgálja azokat, s ha szükségesnek látszik, módosított formában ad rendelkezést”.¹⁴⁰ A korábban hatályos Gt.-hez képest sok újítást tartalmazott. A Javaslat a következő álláspontra helyezkedett: társasági formaként szabályozta volna az egyesülést, a közkereseti és a betéti társaság jogi személyiséggel ruházta volna fel. A zártkörű részvénytársaságot társasági szerződéssel kellett volna alapítani. A Javaslat a kft.-nél nem írta volna elő minimális tőkekövetelményt, az alaptőke-minimumot a zrt.-nél viszont húszmillió forintra emelte volna. A szabályozás nem volt teljes, nem fedte le a társaságok reorganizációját, az egyesülés-kiválás jogát, a konszernjogot, valamint a vállalatfelvásárlás szabályozását.

kérdésben külön törvényeknek ad megoldási utat: jogi személy jogképességének kezdete és megszűnése [2:41. § (3) bek.]; nyilvántartásba vétel kötelessége [2:42. § (4) bek.]; a jogi személy neve [2:44. § (1) bek.]; a jogi személy típusának feltüntetése [2:44. § (3) bek.]; a nyilvántartásba való bejegyzés ex nunc hatálya [2:45. § (1) bek.]; a képviselői jog korlátozásának tilalma harmadik, jóhiszemű személyekkel szemben [2:46. § (1) bek.]; jogi személy tartozásáért való felelősség kizárása [2:46. § (2) bek.]; a jogi személy megszűnése után megmaradó vagyon jogosultjai [2:48. § (3) bek.]. Emellett a Törvénytervezet nem vonta a szabályozási körbe pl. a helyi önkormányzatot, a köztisztviselőket, az egyesületet és a költségvetési szervet sem.

¹³⁹ Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez címmel a 2006-ban közzétett, ún. szerkesztőbizottsági tervezet átdolgozott változata. Vékás Lajos (szerk.): Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Complex, Budapest, 2008. [A továbbiakban: Vékás (2008)] Lásd még: Vékás Lajos: Az új Ptk. Szakértői Javaslatának elvi kérdései. Magyar Jog, 2008/2, 65–76. [A továbbiakban: Vékás, MJ] 2008/2.; Vékás Lajos: Parerga. Dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. HVG–ORAC, Budapest, 2008. 245–247. [A továbbiakban: Vékás: Parerga (2008)]; A minisztériumi eljárás részleteit lásd: Vékás Lajos (2008c) 54.

A Szakértői Javaslatról írt véleményt lásd: Wellmann György: A Ptk. szakértői javaslatáról. Gazdaság és Jog, 2008/5. 3–8.; Wellmann György: Az új Polgári Törvénykönyv Szakértői Javaslatának méltatása. Magyar Jog, 2008/7. 457–460.

¹⁴⁰ Vékás: Parerga (2008) 263.

A jogi személyekre vonatkozó általános rész kidolgozása a kodifikációs munka első szakaszában már felmerült, erre vonatkozóan tanulmányok is készültek.¹⁴¹ Petrik Ferenc egy későbbi írásában kifejtette, hogy a természetes személyekre is bőséges „általános rész” vonatkozik, a jogi személy „nem kevésbé bonyolult jogi konstrukció”, mint a természetes személy. Kérdésként feltette, hogy miért csupán néhány „semmitmondó rendelkezés” szól róla? Az egyes jogi személyekre vonatkozó különös szabályok – véleménye szerint – „ötletszerűen, indokolatlanul eltérnek egymástól, még hasonló tevékenységet végző jogi személyek esetében is, illetőleg bizonyos kérdéseket szabályozatlanul hagynak”. A Szakértői javaslat az általános résznek meghatározó jelentőséget tulajdonított, a 2008-as Törvénytervezet viszont röviden rendelkezett a jogi személyekre kötelező szabályairól. Petrik Ferenc egyik megoldással sem értett egyet. A két tervezet tehát nem csupán a részletekben, hanem az általános szabályok hatályát illetően különbözik.

A Szakértői javaslat általános rendelkezésekkel kapcsolatos megoldása szerint, a közel száz szakasz a jogi személyek működését szinte teljesen átfogja. Petrik Ferenc kritikaként fogalmazza meg, hogy a Javaslat a társasági jognak azokat a rendelkezéseit is általános szabállyá kívánja emeli, amelyek más jogi személyekre (pl. alapítványra, egyesületekre) nem alkalmazhatók. Ez a „módszer” többi jogi személyre nem csak az általános rész rendelkezéseiben mutatható ki, hanem az egyesületekre, alapítványokra vonatkozó szabályokban.¹⁴²

A jogi személyek szabályozása a Ptk.-ban – rövid összevetés, más lehetséges irányok

A rekodifikáció kezdetétől az egyik legnagyobb vitát kiváltó téma, hogy a Ptk. mely jogi személyekre vonatkozó részletes szabályokat és milyen mélységben tartalmazza. A Szakértői Javaslat az alapítvány és az egyesület mellett a gazdasági társaságok szabályait is felöleli, a Törvénytervezet az alapítvány szerepeltetésével „megelégszik”.

Petrik Ferenc – a jogi személyekre vonatkozó szabályok rendszertani elhelyezésével kapcsolatban – két irányt látott lehetségesnek a jogi személyek és a Ptk. viszonylatában. Ezeknek az utaknak a kiválasztását és megoldási módozatát – amelyet alapjában egy kodifikációs technikai kérdésnek tekintett – amelynek „alapja az a megfontolás, hogy a törvény ne válogasson a jogi személyek között, vagy valamennyi jelentősebb jogi személyre vonatkozó részletes rendelkezéseket tartalmazza, vagy egyiket sem”. A Legfelsőbb Bíróság egykori bírójának cikkében arra hívja fel a figyelmet, hogy az első megoldás ellen nemcsak a terjedelem szól, hanem a jelentéktelenebb, gyorsan változó szabályok kódexbe kerülése, az utóbbi opció ellen lényegi ellenérvet nem hoz.¹⁴³

¹⁴¹ Petrik Ferenc az Igazságügyi Minisztérium részére 1999 júniusában készítette el „A jogi személyre vonatkozó szabályozás” című tanulmányát, amelyet később cikkben is megjelentetett. (Petrik Ferenc: Jogalányok és jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben. Magyar Jog, 2001/10. 577–587.)

¹⁴² Petrik (2011) 65–76.

¹⁴³ Petrik (2011) 65–76.

A hatályba nem lépett Ptk.-tól (2010) a 2012-es törvényjavaslatig

A kodifikációs munkálatok újrakezdése (folytatása)

Az Orbán-kormány – röviddel megalakulása után – 2010. június 10-én döntött az új Polgári Törvénykönyv megalkotásáról és felkérte a Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottságot – Vékás Lajos elnökletével – az új Polgári Törvénykönyv tervezetének előkészítésére.¹⁴⁴

A bizottsági tervezet kidolgozásánál támpontot jelentett a 2008 márciusában közzétett Szakértői Javaslat és a 2009-ben hatályba nem lépett új Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény is.

A társasági jog beépítése a Ptk.-ba

Az 1129/2010. (VI. 10.) Korm. határozat alapján a Kodifikációs Főbizottság azt a határozatot hozta,¹⁴⁵ hogy a gazdasági társaságokra vonatkozó, jelenleg külön törvényben szabályozott anyagi jogi szabályok a Ptk.-ban kapjanak helyet, és Sárközy Tamás vezetésével külön munkabizottság dolgozza ki a társasági jog beépítésének részleteit.¹⁴⁶

A 2009-es törvényjavaslathoz képest a legnagyobb változást a társasági jog Ptk.-ba való inkorporálása jelentette, Kisfaludi András törvénytervezetének felhasználásával.¹⁴⁷ Itt a legnagyobb munkát a társasági jog szabályai közül a jogi személyekre vonatkozó általános szabályok elválasztása jelentette, amelyet megközelítőleg ötven szakaszban foglaltak össze.¹⁴⁸ Jelentős változás a hatályba nem lépett joganyaggal szemben, hogy az egyesület és az alapítvány is helyet foglal a jogi személyek sorában,¹⁴⁹ és egy új jogi személy, a vállalatcsoport is megjelent.¹⁵⁰

¹⁴⁴ 1129/2010. (VI. 10.) Korm. határozat.

¹⁴⁵ Tájékoztató a Ptk. kodifikáció előkészítéséről. Megjelent a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium honlapján (Budapest, 2010. december 3.) 1. Elérhető továbbá: <http://www.ujptk.hu/hirek.html> (Letöltés: 2012. 12. 31.)

¹⁴⁶ Tájékoztató a Ptk. kodifikáció előkészítéséről. Megjelent a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium honlapján (Budapest, 2010. december 3.) (1–2.) 1–7. pont. Elérhető továbbá: <http://www.ujptk.hu/hirek.html> (Letöltés: 2012. 12. 31.)

¹⁴⁷ Sárközy (2011) 3.; Kisfaludi András munkáiból lásd még: Kisfaludi András: Jogharmozáció a kereskedelmi társaságok jogában. In: Vékás Lajos (szerk.): Európai közösségi jogi elemek a magán- és a kereskedelmi jogban. KJK–KERSZÖV, Budapest, 2001. 99–248.; Kisfaludi András: A társasági jog helye a jogrendszerben, Polgári Jogi Kodifikáció 2000/3. 3–12.; Kisfaludi András: A Ptk.–kodifikáció jelenéről és a törvénykönyvünk általános részét érintő módosításokról; in: Papp Tekla (szerk.): Acta Conventus de Iure Civili, Tomus III.; Lectum Kiadó, Szeged, 2005. 9–28.

¹⁴⁸ Székely (2012) i. m. oldalszám nélkül.

¹⁴⁹ Lásd: <http://jarasok.com/friss-hirek/uj-ptk-2012-2013-letoltes-az-uj-polgari-torvenykonyv-teljes-szovegenek-letoltese.html> (Letöltés: 2012. 12. 31.). Lásd még: Sárközy Tamás: Szervezetrendszerek és a polgári jogi jogalanyiség a társasági–egyesületi és az alapítványi jogban. *Gazdaság és Jog*, 2003/9. 31–37.

¹⁵⁰ A téma részletes kifejtését lásd: Pázmándi Kinga: Konzernrendelkezések és a vállalatcsoportra vonatkozó szabályozás, *Gazdaság és Jog*, 2011/7–8. 24–29.; Pázmándi Kinga: A cégtörvény eljárási rezsimjének reformjáról – az egyszerűsített cégeljárás „kivéreztetése”. *Gazdaság és Jog*, 2012/3. 20–23.; Pázmándi Kinga: A társasági és cégjogot érintő változások elméleti és gyakorlati értelmezése. *Gazdaság és Jog*, 2012/7–8 14–20.

Az elfogadott új Ptk. – jogi személyeket érintő – változásai

Az új Ptk.-t az Országgyűlés 2013. február 11-én elfogadta, 2003. február 26-án kihirdették. Az új Ptk. a tervezett 2014. január 1-je helyett két és fél hónappal később, 2014. március 15-én lépett hatályba.

A hatályos Ptk.-tól abban is különbözik, hogy a családjogra, a gazdasági társaságokra, valamint a jogi személyekre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit is beépítették szerkezetébe, így valóban átfogó polgári kódexet alkottak. Az új Ptk. a korábbi törvénykönyvnek hozzávetőleg a felét őrizte meg, a negyedét korrigálta, ugyanakkora részében viszont lényegileg megváltozott vagy teljesen új tartalmat kapott. Az új kódex csaknem kétszerese az 1959-es Ptk.-nak, ami javarészt abból fakad, hogy a korábban külön törvényben szabályozott családjog és társasági jog is része lett.¹⁵¹

A társasági jogi szabályok az új Ptk. Harmadik Könyvében kaptak helyet, a jogi személyek témakörét közel kétszáz szakasz tárgyalja az új kódexben. A jogi személyeknek vannak közös szabályai, amelyek nemcsak a gazdasági társaságra (kkt., bt., rt., kft.) vonatkoznak, hanem az egyesületekre, szövetkezetekre és az alapítványokra is.¹⁵²

A törvény a szövetkezeti törvény bevált alkalmazásaitól nem kívánt eltérni. A szövetkezet szorosan kapcsolódik a gazdasági társaságokhoz. Más formája, mint például a szociális szövetkezet vagy az iskolaszövetkezet erőteljesen kötődik az egyesületekhez. Sokan azon az állásponton voltak, hogy a szövetkezetet be kell olvasztani a gazdasági társaságok közé, de végül arra a döntésre jutottak, hogy a gazdasági társaságokra vonatkozó szabályok csak akkor alkalmazandóak, ha a szövetkezeti szabályok másként nem rendelkeznek.

Emellett lényeges módosulásnak tekinthetjük még az új Ptk.-ban a non-profit társaság megszűnését.

Jelentős elméleti változás, hogy a közkereseti társaság és a betéti társaság jogi személyiséget kap. Ez a gyakorlatban nem fog jelentős változást előidézni, a kkt.-nek és a bt.-nek nem kell átalakulniuk.¹⁵³

A 2013-as új Ptk. törvényjavaslatának megszövegezése előtt – az addig is folyamatos jogalkotók és bíróságok/bírák közötti diskurzus – intenzívebbé vált a kodifikáció utolsó két évében. A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának hasznos észrevételei közvetve és közvetlenül is hatottak a jogalkotási folyamatra. Wellmann György ezen a kölcsönös kommunikáció eredményének tekinti azt, hogy az egyeztetések folyamán az álláspontok közeledtek, a kritikus pontok élei tompultak. A véleménykülönbségek csökkentek, majd csak két kérdésben maradt fenn koncepcionális eltérés a Kúria álláspontja és az új Ptk.

¹⁵¹ Székely (2012) i. m. oldalszám nélkül.

¹⁵² Vékás Lajos: Az új Ptk. nem lesz az „önzés bibliája”, Ügyvédek Lapja, 2011/1. 2–5.; Sárközy Tamás: Szervezetek jogállása az új Ptk.-ban. Gazdaság és jog, 2011/3. 3–8.

¹⁵³ A téma bővebb kifejtését lásd: Sárközy Tamás: A jogi személy elméletének átalakulása. Vizsgálódás a szervezetek komplex jogalanyiságáról, Budapest, KJK, 1985.; Sárközy Tamás: Jogképesség – személyiség – jogalanyiság az embertöbbségek – csoportok – szervezetek körében. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000/4. 3–9.; Sárközy Tamás: Jogképesség, illetve jogalanyiság az ember- többségek – csoportok – szervezetek körében, Jogtudományi Közlöny, 2001/1. 1–10.; Az új Gt. Konceptiója (2004), VII/4. pont; Kisfaludi András: A társasági jog, Alfa Kiadó, Budapest, 1996. 24.; Károlyi Géza: A jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok jogképességének kérdése a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény tükrében. Jogtudományi Közlöny, 1998/11. 435–439., Törő Emese: A köz- és versenyszférában megvalósuló vezetői jogállás kritikai elemzése, PhD értekezés, Miskolc, 2005. (122. lj.) 81.; Wellmann György: Jogalkalmazási problémák jogi személyiség nélküli társaságoknál. Gazdaság és Jog, 2000/4. 3.

normaszöveg tervezetében foglaltak között. Wellmann György ezeket a pontokat megjelöli: „az egyik, hogy a Kúria aggályosnak tartja a főszabálykénti diszpozitivitást a jogi személyek szabályozásánál, a másik pedig az, hogy a Kúria a jogrendszer koherenciája és a jogbiztonság érdekében szükségesnek tartotta volna azt, hogy a Ptk. – ahol az szükséges – utaljon a más törvények általi eltérés lehetőségére.”¹⁵⁴

A kodifikációs munkabizottságoknak (Szerkesztőbizottság, Operatív bizottság) voltak bírói tagjai is, az előbb idézett Wellmann György mellett például Petrik Ferenc, aki világosan megfogalmazott kritikáiban rávilágít a neuralgikus pontokra.

Az új Ptk. hatálybalépését követő időszak feladatai

Vékás Lajos véleményében megfogalmazza, hogy a gazdasági társaságokról szóló szabályoknak az új Kódexbe építése számos előnnyel jár. Például: bővíthető a jogi személyekre vonatkozó általános szabályok köre, a normák ismétlése elkerülhetővé válik, a Ptk. normáinak rendelkezése (a bevezető rendelkezéseknek, a jogi személyek általános szabályainak, a kötelek és a szerződések általános normáinak háttér-jogszabály jellege – amit korábban a Gt. utaló szabállyal mondott ki) „evidenssé válik”.

A szerkesztőbizottság elnöke elismerte, vannak nehézségek, amelyeket majd meg kell oldani, azonban mindvégig kitartott amellett, hogy a gazdasági társaságok szabályai az egyes jogi személyekre vonatkozó speciális normák között az új Ptk.-ba építhetők.¹⁵⁵

Egyébként a Gt. lényegében tartalmilag megmaradt. Nagyon jelentős (kardinális) eltérés nincs a hatályos Gt. és az új Ptk. gazdasági társaságokra vonatkozó szabályai között, de néhány ponton új elemet vezettek be, amelyek közül néhány értelmezése vitát generált.

Török Gábor rávilágít arra, hogy a 2010-es év fordulata után a társasági jogi szabályok beillesztése volt a cél, azonban ez nem egy egyszerű jogszabályi szöveg-átemelést jelentett, hanem számos helyen érdemi változtatás is történt. A tételes jogi rendelkezések többsége nem módosult, azonban alapvető szemléletbeli változás történt a beillesztés során, amelynek hatásai érezhetőek.¹⁵⁶

A társasági jog és a cégjog szorosan összefügg, viszonyuk alapvetően megváltozik. A Ptk.-n kívül maradnak a társasági jog közjogi vonatkozásai, mert a kodifikáció során erősen érvényesült az az elv, hogy a Ptk.-ban csak magánjogi elemek legyenek. Ezért a Harmadik Könyv tekintetében a jogalkotót még nagy munka várja, több jogszabályt kell elkészíteni, módosítani, az új Ptk.-val összehangolni.

„A munkának tehát a Ptk.-val még nincs vége, a Ptk. az útnak csak a fele” (Sárközy Tamás). Az új Ptk. megalkotása lehetőséget ad (és kötelezettséget is teremt) arra, hogy a kapcsolódó eljárási és anyagi jogszabályokat is áttekintsék. Ahhoz, hogy a Ptk. zökkenőmentesen és tehermentesen tudjon működni, nemcsak egy újfajta cégtörvényre lesz szükség, a diszpozitivitás más cégeljárást követel meg, módosítani kell (többek között) a tőkepiaci

¹⁵⁴ Wellmann György: A szerződések általános szabályai az új Ptk.-ban. *Bírósági Határozatok*, 2012/11. 965–972.

¹⁵⁵ Vékás Lajos: Az új Ptk. hibái ellenére is sikertörténet. (Interjú Vékás Lajossal, az interjút Kiss Anna készítette). <http://www.azujpolgaritorvenykonyv.hu/rovatok/szakma/vekas-lajos-az-uj-ptk-hibai-ellenere-is-sikertortenet> (2013.06.09.) (Letöltés ideje: 2013. 11. 20.)

¹⁵⁶ Ennek részletes kifejtését lásd: Török Gábor: A gazdasági társaságok közös szabályai. *Gazdaság és Jog*, 2013/7–8., 3–9. A cikk (a gazdasági társaságok közös szabályaira összpontosítva) felhívja néhány neuralgikus pontra a figyelmet, amely a hatályba lépés utáni jogalkalmazás számára lényeges nehézségeket okozhat.

törvényt, a polgári perrendtartást, a cégjogi, számviteli rendelkezéseket és a gyámügyi, szociális tárgyú jogszabályokat.¹⁵⁷

A felkészülési idő alatt már megalkották az új Ptk.-t (a Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező törvényt), további feladat több kapcsolódó jogszabály megalkotása, illetőleg módosítása.

VIII. AZ EURÓPAI TÁRSASÁGI JOG JELENLÉTE ÉS SZEREPE

A társasági jog nemzetközi dimenziójának vizsgálata kiemelten fontos. Ez egész különösen tükröződik abban, ahogyan a szabad áru- és tőke mozgáson alapuló, az Európai Unió keretein belül létrehozott közös piac kialakítását jelentősen befolyásolta a társasági jog.

Az európai társasági jog a belső piac egyik sarokköve. Az uniós társasági jog az elmúlt évtizedekben jelentős fejlődésen ment keresztül. A harmonizáció több kérdéskörre kiterjed, például a részvényesek és mások érdekeinek védelme, a nyilvánosan működő részvénytársaságok tőkéjének létrehozása és fenntartása, a nyilvános vételi ajánlatok, a fióktelepekre vonatkozó adatközlési kötelezettségek, az egyesítések és szétválások, az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó minimális szabályok, a részvényesek jogai és a kapcsolódó területek, például a pénzügyi jelentéstétel és a számvitel. Ezenkívül jelentős előrelépés történt a különféle jogi formák – például az európai részvénytársaság (SE), az európai gazdasági egyesülés (EGE) és az európai szövetkezet (SCE) – tekintetében.

Az elmúlt időszakban azonban egyre nehezebbé vált az európai társasági jogot érintő jogalkotási kezdeményezések keresztülvitele. Ezt szemlélteti például, hogy nincs előrehaladás egyes egyszerűsítési kezdeményezéseket és az európai zártkörű társaság (SPE) státúmára vonatkozó javaslatot illetően. Ugyanakkor a gazdasági tevékenység határokon átívelő jellege a vállalatok és a fogyasztók szempontjából egyaránt sokkal hangsúlyosabbá vált.

A társasági jogharmonizáció célkitűzései

A modern gazdasági élet egyik domináns jelensége a termelési folyamatok nemzetközivé válása, aminek keretei között a piaci verseny követelményeinek megfelelően a társaságok országhatárokon átlépő tevékenysége, nemcsak hogy megengedett, hanem az Európai Unió alapvető céljait igyekszik megvalósítani. Az európai integráción belül egy olyan egységes piac, belső határok nélküli térség megvalósítása a cél, amely biztosítja a jogi személyek minden korlátozástól mentes mozgását.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Sárközy (2011) 3–8; A jogi személyek szabályozása az új Ptk.-ban – Interjú Sárközy Tamás professzornal, „A Ptk. az útnak csak a fele” A HVG Orac honlapján, http://hvgorac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_sarkozy_tamas.htm (Letöltés: 2012. 12. 31.)

¹⁵⁸ A társasági jog jogharmonizációs vonatkozásairól lásd még például: Sándor István: Az európai társasági jog követelményei és a magyar társasági jog, *Gazdaság és Jog* 1997/2. 3-9., Sándor István: Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat-Európában, *Gazdaság és Jog* 2000/9-10. (8. évf.) 11-15., Sárközy, Tamás: A gazdaság joga, mint az Európai Unióhoz való csatlakozás hajtóereje, *Gazdaság és Jog* 1998/7-8. (6. évf.) 9-16.; Kisfaludi András: Jogharmonizáció a kereskedelmi társaságok jogában, in: *Európai közösségi jogi elemek a magán- és a kereskedelmi jogban*, Vékás Lajos (szerk.), KJK-KERSZÖV, Budapest (2001) 99-248., Pajor-Bytomski Magdalena: Jogharmonizáció a kereskedelmi jog néhány témakörében, in:

A gazdasági társaságok harmonizációja során egyes fontosabb alapítási – szervezeti – működési jellemzőkre helyezik a hangsúlyt. Az integrációs célkitűzés abban áll, hogy a tagállamok jogának közelítésével lényegesen egyszerűbbé tehető a más tagországbeli cégalapítás vagy részesedésszerzés, mivel hasonló szabályokra lehet támaszkodni. Egyes működési költségek kiegyenlítődnek, a hitelezővédelem is hasonló megoldásokon alapul, a tagok egymás közötti viszonya, illetve a társasághoz fűződő kapcsolataik a lényegi pontokon hasonlóak és így a befektetők is jobban érezhetik az egységes piac előnyeit.¹⁵⁹

Az uniós beavatkozás, az egyéb társasági formák kizárásával, szinte csak a tőkeegyesítő társaságokra koncentrál, ezért is nehéz az eltérő jogrendszerek között mindenki által elfogadható megoldásokat találni.¹⁶⁰ A személyegyesítő társaságok működésére nincs meghatározó befolyással, ezek ugyanis a nemzeti jog szerves alkotórészei.¹⁶¹ Jelentősége inkább a tőkeegyesítő társaságok bizonyos területein nyilvánul meg és irányelvekben jut érvényre, amelyekben a nemzeti jogalkotásnak adják meg a követendő utat. Az irányelv a tagállamok jogközelítésének eszköze.¹⁶² A jogharmonizációt követő jogalkalmazásban számos felhasználható gyakorlati tapasztalat keletkezett. Ne elégedjünk meg a kötelezően alkalmazandó normák megismerésével! A személyegyesítő társaságok szabályaira vonatkozó szabályok éppolyan fontosak lehetnek, mint az uniós normák.

Európai társasági jogok – európai társasági jog

Európai társasági jogok vagy európai társasági jog? – tesszük fel a kérdést. Az Európai Unió tagállamainak nemzeti társasági jogának alakulása és az Európai Unió jogharmonizáló- „jogegységesítő” törekvései nem minden esetben mutatnak egy irányba. Jelen vizsgálódásunk tárgyához nem kapcsolódnak szorosan az Európai Unió szabályozási kérdései. Az Európai Uniónak nincs „nemzetek feletti” társasági joga, amely felölelné a társasági jogra vonatkozó összes normát.

Ha az „európai” joggal való harmonizációról beszélünk, abban is egységes állásponton kell lennünk, hogy mit értünk az „európai” fogalom alatt. Az elmélyültebb vizsgálódás igénye nélkül meg kell állapítunk azt a közös nevezőt, aminek viszonylatában értelmezzük a hozzárendelt ismereteket. Pajor-Bytomski világosan kifejti, hogy a német jogtudomány többségi álláspontja mit ért az „európai” fogalom alatt. Így ebbe tartozik az Európai Unió tagállamainak többségében megközelítőleg egységesen érvényesülő jog, tehát nemcsak a Brüsszelben alkotott közösségi magánjog, hanem az ún. egyezményes magánjog is, ami alatt

Európai közösségi jogi elemek a magán- és a kereskedelmi jogban, Vékás Lajos (szerk.) KJK-KERSZÖV, Budapest (2001) 249-299.

¹⁵⁹ Berke Barna – Fazekas Judit – Gadó Gábor – Király Miklós – Kisfaludy András – Miskolczi Bodnár Péter: Európai társasági jog (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter), KJK-Kerszöv, Budapest (2000) 78.

¹⁶⁰ Benacchio (2003) 152.

¹⁶¹ Teleki is kifejti Prof. L. Timmermannal folytatott konzultációjára hivatkozva, hogy a holland kormány nem támogatja új közösségi szabályozás kialakítását a társasági jog tekintetében. [Teleki Zsuzsa: A holland társasági jog helye a jogrendszerben és az európai közösségi társasági jogi irányelvek adaptációja a holland jogban. Készült: A Holland és a Magyar Kormány közötti uniós csatlakozásra felkészítő program keretében, az új magyar Polgári Törvénykönyv elkészítése érdekében, az uniós szabályozás, illetve gyakorlat megismerése céljából holland szakértők részvételével tartandó konferencia idején, 2001. szeptember 24-25., kézirat (1-5.) 5.]

¹⁶² Teleki Zsuzsa (szerk.): Társasági jog, cégjog, Európai Jogi Füzetek, HVG-ORAC, Budapest (2003) 5.

a jogegységesítő cézzal létrejött egyezményeket értjük.¹⁶³ Az uniós magánjog csak egy szűkebb értelmezésben fed le az „európai” jog fogalmát. Ezt a gondolatot továbbfűzve az uniós kereskedelmi jog létét is megkérdőjelezi Pajor-Bytomski, sőt ki is mondja, hogy a kereskedelmi jog, „mint jogterület nem is létezik”.¹⁶⁴ Amíg az egységes Polgári Törvénykönyvről nap, mint nap hallunk,¹⁶⁵ egy Európai Kereskedelmi Törvénykönyvről alig. Természetesen ennek is vannak lelkes hívei (például Grundmann), de például Németországban az uniós kereskedelmi jog visszhangja nem erőteljes, aminek az oka abban keresendő, hogy a Handelsgesetzbuch-ot kevés ponton érintették a kereskedelmi jogot célzó közösségi harmonizációs intézkedések.¹⁶⁶

Az Európai Közösség/Európai Unió társasági jogi jogalkotása

Irányelvek

Az elfogadott társasági jogi irányelvek az alábbiak: első irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapításáról, semmisségéről és szerveik képvisleti jogáról (68/151/EGK; 1968. március 9.), módosította: a 2003/58/EK irányelv (2003. július 15.); második irányelv a részvénytársaságok alapításáról, alaptőkéjének védelméről és módosításáról (77/91/EGK; 1976. december 13.), módosította: a 92/101/EGK irányelv (1992. november 23.); harmadik irányelv a részvénytársaságok egyesüléséről (78/855/EGK; 1978. október 9.), módosította: a 2011/35/EU irányelv (2011. április 5.); negyedik irányelv a tőkeegyesítő társaságok évről-évre az évről (78/660/EGK; 1978. július 25.), módosította: a 99/60/EK irányelv (1999. június 17.) és a 2003/38/EK irányelv (2003. május 13.); hatodik irányelv a részvénytársaságok szétválásáról (82/891/GK; 1982. december 17.); hetedik irányelv a konszolidált évről-évre az évről (a konszern összevont beszámolójáról) (83/349/EGK; 1983. június 13.), a negyedik és a hetedik irányelvet együtt módosította: a 90/604/EGK (1990. november 8.), a 90/605/EGK irányelv (1990. november 8.), 2001/65/EK (2001. szeptember 27.) és a 2003/51/EK (2003. június 18.); nyolcadik irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezéséről (84/253/EGK; 1984. április 10.); tizedik irányelv a részvénytársaságok határokon átlépő, nemzetközi egyesüléséről (2005/56/EK; 2005. október 26.); tizenegyedik irányelv a fióktelepekkel kapcsolatos közzétételi kötelezettségekről (89/666/EGK; 1989. december 22.), módosította: 2012/17/EU irányelv (2012. június 13.); tizenkettedik irányelv az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról (89/667/EGK; 1989. december 22.); tizenharmadik irányelv a nyilvános vételi ajánlattétellel megvalósuló vállalatfelvásárlásról („takeover”) (2004/25/EK; 2004. március 30.); az Európai Parlament és a Tanács

¹⁶³ Pajor-Bytomski: Jogharmonizáció a kereskedelmi jog néhány témakörében, in: Európai közösségi jogi elemek... Vékás (szerk.) (2001) 249. utal: Mádl Ferenc – Vékás Lajos: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, 5. kiadás, Tankönyvkiadó, Budapest (2000) 549-552.

¹⁶⁴ Pajor-Bytomski in Vékás (2001) 249. Vö. Hopt, Klaus J.: Europäisches Gesellschaftsrecht – Krise und neue Anläufe, ZIP (1998) 96-103.

¹⁶⁵ A szerződési jog egységesítésére irányuló törekvésének előfutára az 1982 óta (uniós támogatással is) működő „Lando-Bizottság”. A 90-es évek elején már az Európai Parlament is felszólította a Bizottságot az egységes Európai Magánjogi Törvénykönyv kidolgozásának előkészítő munkálataira [OJ 1989 C158/400 (26 May 1989) és OJ 1994 C205/518 (6 May 1994)]. [Vékás: Európai közösségi fogyasztóvédelmi magánjog, in: Európai közösségi jogi elemek... Vékás (szerk.) (2001) 27-30.]

¹⁶⁶ Lásd: Pajor-Bytomski in Vékás (2001) 250. Ezek az intézkedések többnyire a HGB-n kívüli területeket érintette főként, ilyen például az európai vállalati és tőkepiaci joghoz tartozó fogalmak. Vö.: Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései, HVG – Orac, Budapest (2001) 48.

2007/36/EK irányelve (2007. július 11.) az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról a tőzsdén jegyzett társaságokban.¹⁶⁷

Az uniós társasági formák

Az uniós társasági jog a harmonizáción túlmenően sajátos uniós társasági jogi formákat is meghatároz. Ezeket a jogi eszközöket gyakran nevezik „28. rendszernek”, mivel olyan újfajta jogi formákat vezetnek be, amelyek a meglévő nemzeti társasági formákat nem harmonizálják, módosítják vagy helyettesítik, hanem alternatív jogi formákkal egészítik ki.¹⁶⁸

Az európai jogharmonizáció szükségszerű folyamatában a tagállamoknak meg kell felelni az Európai Unió kihívásainak. Elindult emellett egy olyan folyamat is, amely túllép ezen a szinten, és a jogegységesítés az önálló európai társasági formák kialakításában jelenik meg. Ezeknek a sajátos társasági formáknak a létrehozásáról, közvetlenül alkalmazandó közösségi rendeletek szólnak.¹⁶⁹

Ennek első lépése az európai gazdasági (érdek)egyesülés volt és mára az európai részvénytársaságok és az európai szövetkezet létrehozására vonatkozó javaslat is megvalósult.¹⁷⁰ Előkészületek folytak az egységes „európai kft.”-re, az európai kölcsönös biztosító egyletre és az európai egyesületre is. Előrelépéseket tapasztalhatunk a különféle jogi formák – például az európai részvénytársaság (SE), az európai gazdasági egyesülés (EGE) és az európai szövetkezet (SCE) – tekintetében.

Az eddigi szupranacionális társasági formákon túl kezdeményezés indult az Európai Unió égisze alatt egy negyedik társasági forma kialakítására, ami elsősorban a közép- és kisvállalkozások számára biztosítania megfelelő jogi kereteket. Az európai zártkörű társaság (Societas Privata Europaea, SPE) jelentős mértékben hasonlít az SE-hez, azonban mindazokat az adminisztratív, bürokratikus és költséges jegyeket nélkülözi, amelyek alapján alkalmas lehet az Európai Unió legnépszerűbb társasági formájává válni. A tervezetet az Európai Parlament 2009. március 10-én tárgyalta, azonban egyelőre még – több tagállam ellenállása miatt – nem fogadták el. A tagállamok hosszú tárgyalások nyomán sem jutottak megállapodásra többek között a székhely és a fő iroda különválasztásának lehetőségéről, valamint a munkavállalói részvétel szabályozásáról. A Bizottság azonban továbbra is úgy véli, hogy az európai kis- és középvállalkozásoknak szükségük van uniós szintű támogatásra, különösen a jelenlegi gazdasági helyzetben.¹⁷¹

¹⁶⁷ Papp Tekla: Az Európai Unió társasági jogi normái, Szegedi Európa-jogi Szakkönyvtár, JATEPress, Szeged (2005); Auer Ádám – Bakos Kitti – Buzási B. – Farkas Cs. – Nótári Tamás – Papp Tekla: Társasági jog, Lectum, Szeged (2011) 608-632; Papp Tekla: Társasági jog az Európai Unióban, kézirat, Szeged-Budapest, 2013. (1-20) 5.

¹⁶⁸ Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatóság (tőke és vállalkozások) – Vállalatirányítás, szociális felelősségvállalás – Konzultáció az európai társasági jog jövőjéről (http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/questionnaire_hu.pdf) (Letöltés: 2013.12.10.)

¹⁶⁹ Teleki Zsuzsa (szerk.): Társasági jog, cégjog (2003) 6.

¹⁷⁰ A Tanács 2001. október 8-i 2157/2001/EK rendelete az európai részvénytársaság statútumáról. Lásd: Horváthy Balázs: Megjegyzések a Societas Europaea koncepciójához, Jogtudományi Közlöny 2003/1. 33-45.; Lásd még: Prugberger Tamás: Az Európai Szövetkezetekről szóló rendelet a magyar szabályozás és a nyugat-európai szövetkezeti jogi szabályozás tükrében, Jogtudományi Közlöny 2003/11. 460-470.

¹⁷¹ Sándor István: Változási tendenciák a társasági jogban a 21. század eljén, Gazdaság és Jog 2011/1. 18. A témában lásd még: Eckardt, Martina: The Societas Privata Europaea – Could it Promote the Internationalization of Small and Medium-Sized Enterprises? Andrassy Working Paper Series No. 27, 2012.

Az Európai Parlament 2012. júniusi állásfoglalásában leszögezte, hogy a nemzeti jogszabályok értelmében meglévő társasági formákat kiegészítő uniós társasági formák jelentős potenciállal rendelkeznek, amelyet tovább kell fejleszteni és elő kell mozdítani. Sürgette a Bizottságot, hogy tegyen további erőfeszítéseket az SPE statútumának elfogadására, amely teljes mértékben figyelembe venné valamennyi szereplő érdekeit, hogy a tanácsi egyeztetés kimozduljon a holtpontról.¹⁷²

Az elmúlt időszakban egyre nehezebbé vált az európai társasági jogot érintő jogalkotási kezdeményezések keresztülvitele. Ezt szemlélteti például, hogy nincs előrehaladás egyes egyszerűsítési kezdeményezéseket és az európai zártkörű társaság statútumára vonatkozó javaslatot illetően sem. Ugyanakkor a gazdasági tevékenység határokon átívelő jellege a vállalatok és a fogyasztók szempontjából egyaránt sokkal hangsúlyosabbá vált.

Az egyes szupranacionális társasági formák

– Az európai gazdasági egyesülés (European Economic Interest Grouping, EGE). Az európai gazdasági egyesülést mint társasági formát a Tanács 2137/85/EGK rendelete intézményesítette. Az egységes piac megvalósítása és erősítése érdekében indokoltá vált egy olyan jogi keret biztosítása, amely megkönnyíti a gazdasági élet résztvevőinek a határokon átnyúló együttműködését, a gazdasági integrációt. Ezzel összhangban alkották meg a jogharmonizációs törvényt (2003. évi XLIX. törvény), amelynek egyetlen szakasza szól az EGE-ről, amely utal az uniós rendelet szabályaira.¹⁷³

– Az Európai Részvénytársaság (Societas Europaea, SE). Az Európai Részvénytársaság részvénytársasági formában létesített sui generis, szupranacionális társasági forma, amelynek alaptőkéje a tőzsdén forgalmazható részvényekből áll. Az SE jogi személyiséggel rendelkezik, alapításának hátterében a tőkekoncentráció húzódik meg. [2157/2001/EK rendelet 1. cikk (3) bekezdés]. Az SE szabályozási struktúrája a.) az Európai Részvénytársaság alapszabályáról szóló 2157/2001/EK tanácsi rendelet szabályait kell alkalmazni, és a munkavállalói részvételtől szóló 2001/86/EK irányelvvel, b.) az irányadó közösségi joganyag szerint elfogadott tagállami rendelkezések irányadók (2004. évi XLV. törvény az európai részvénytársaságról.), c.) a székhely szerinti nemzeti jog részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályainak egyes előírásai.¹⁷⁴

– Az Európai Szövetkezet (European Cooperative Society; SCE) Az Európai Szövetkezet jogi személyiséggel rendelkező szupranacionális formáció, amelynek tagjai megőrizve autonómiájukat egymás között kötött ügyletek révén törekszenek gazdasági és társadalmi

(1-46.); Armour, John – Ringe, Wolf-Georg: European Company Law 1999-2010: Renaissance and Crisis (December 14, 2010) ECGI - Law Working Paper No. 175/2011. (January 2011) 1-49.; Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatóság (tőke és vállalkozások) – Vállalatirányítás, szociális felelősségvállalás – Konzultáció az európai társasági jog jövőjéről (http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/questionnaire_hu.pdf) (Letöltés: 2014.01.10.)

¹⁷² Az Európai Parlament 2012. június 14-i állásfoglalása az európai társasági jog jövőjéről [2012/2669(RSP)] 2013/C 332 E/15 (2013.11.15., C 332 E/79.)

¹⁷³ Lásd még: Tóth Róbert: Európai Gazdasági Egyesülés, Céghímők 2003/12. 13-14.; Miskolczi Bodnár Péter: Európai Gazdasági Egyesülés, in: Harsányi Gyöngyi – Miskolczi Bodnár Péter – Ujváriné Antal Edit: Társasági jog, Novotni, Miskolc (2008) 328.

¹⁷⁴ A témában lásd még: Ribai Csilla: Az Európai Részvénytársaság, Európai Műhelytanulmányok 95. (2004), Horváthy Balázs: Megjegyzések a Societas Europaea koncepciójához, Jogtudományi Közöny 2003/1. 33-45.; Király Miklós: A Daily Mailtől az Inspire Art-ig - az Európai Bíróság ítéleteinek hatása a társasági jog értékválasztásaira, Magyar Jog 2004/11. 680-687.

tevékenységük fejlesztésére, továbbá saját szükségletük kielégítésére úgy, hogy tagjai kölcsönös javát szolgálja. (Az európai szövetkezetekről szóló 1435/2003/EK rendelet 10. §). Az SCE jogforrási háttere: a.) az európai szövetkezet statútumáról szóló 1435/2003/EK tanácsi rendelet alkalmazandó, és a munkavállalók részvételére vonatkozó 2003/72/EK sz. irányelvvel; másodsorban a közösségi jogszabályokra tekintettel elfogadott hazai norma (2006. évi LXIX. tv.), c.) a részletszabályokat rendező szövetkezeti alapszabály.¹⁷⁵

A csatlakozás társasági jogot befolyásoló hatásának lényegét nem az Európai Unió felőli „felülről irányításban” látjuk, amely mesterséges minta-társasági formákat hoz létre (ennek egyébként a nemzeti társasági jogot alkotók többsége sem híve). A folyamat irányának megfordításában kellene megtalálni a megoldást, amely a tagállamok közötti gazdasági együttműködés irányából hatna.

Az eddigi gyakorlat nem igazolta vissza az önálló európai társasági formák bevezetésének feltétlen szükségességét. Valószínűleg ehhez hosszabb idő szükséges. Ebben az időben azonban nem haszontalan ennek a témának a vizsgálata, nem csak uniós szempontból! Milyen új társasági formákkal, milyen jogi megoldásokkal próbálták a társasági jogot „piacképesebbé” tenni? Az új formák bevezetése milyen lendületet adott egy-egy gazdasági törekvésnek? Hogyan befolyásolta az új forma a már meglévők gyakorlati jelentőségét? Mindenképpen előnyben vagyunk, hiszen a „teszt évei” már elmúltak. Nemzeti sajátosságaink figyelembevételével mi is hasznosíthatnánk a külföldi tapasztalatot.

Az uniós jog hatása a nemzeti magánjogra

A tagállamok nemzeti joga és az Európai Unió joga között intenzív kapcsolat áll fenn. A közösségi/uniós jog a nemzeti jogrendszerek közelítésében látta/látja a megoldást és nem a tagállamok jogegységesítésének kikényszerítésében.¹⁷⁶ A felerősödő jogegységesítési akarat sem tudta még „két vállra fektetni” azt a tényt, hogy a magánjogi törvényhozás nemzeti jog hatókörébe tartozik. A magánjogot is elérte az európai közösségi jog hatása. „A hódítóval mégis számolni kell” – írja Vékás, és élénk vetíti az új tendenciát, amely szerint a „nemzeti magánjogok testébe az európai jog elemeket épít be.”

Az Európai Unió jelentősebb társasági jogi aktivitásának kezdete a nyolcvanas évekre datálódik. Az EU nemzetek feletti joga hosszú idő óta gyakorol hatást a nemzeti társasági jogokra. Az európai társasági jog érvényesítésében fontos szerepet játszik az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata is. A nemzeti jogok és jogi kultúrák különbségének feloldása bonyolult feladat. A jogközelítés a jövőben sem tartóztatható fel, bár az ilyen jogegységesítésnek nem a lehetséges, hanem a szükséges mértékig kellene terjednie. A kialakuló igények kihívásainak kellene megfelelni és a gyakorlatban működő társasági formációknak kellene megadni a megfelelő jogi hátteret.

Az európai integráció és jogközelítés keretében egyre nagyobb az együttműködési akarat a jogtudomány berkein belül, amitől valószínűleg nem várhatjuk rövid időn belül a magánjogi

¹⁷⁵ Papp Tekla: Az Európai Unió társasági jogi normái, Szegedi Európa-jogi Szakkönyvtár, JATEPress, Szeged (2005); Auer Ádám – Bakos Kitti – Buzási B. – Farkas Cs. – Nótári Tamás – Papp Tekla: Társasági jog, Lectum, Szeged (2011) 608-632; Réti Mária: Az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre, Európai Jog 2007/1. 33-42.; Réti Mária: Az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre, Európai Jog 2007/2. 27-36.

¹⁷⁶ Steding, Rolf: Gesellschaftsrecht: Grundzüge, 1. Aufl., Baden-Baden: Nomos (1997) 74.

kódexek egyesítését sem. Ezen felül egy teljes recepció szuverenitási problémákat is felvetne, melyről részletesen nyilatkozott a magyar Alkotmánybíróság is.¹⁷⁷

A jogharmonizáció során nem lehetséges, és nem is cél egy egységes társasági jog kialakítása az Unión belül (ez még nemzeti szinten sem valósult meg!). Az irányelvekben megfogalmazódó követelmények elsősorban a társaságokkal kapcsolatban az információ nyilvánosságát és hitelességét próbálják előmozdítani, a megfelelő tájékozódás elérése érdekében.¹⁷⁸ A magyar társasági jog igyekszik lépést tartani az EU diktálta követelményekkel. A magyar joganyagba már beépültek a fenti szabályok, emellett folyik az uniós elvárásoknak megfelelő időszakos felülvizsgálati munka, tehát a jogharmonizáció folyamatosan feladat elé állítja a magyar jogalkotót is. A társasági jogot szabályozó törvény(ek) megalkotásának is alapvető célja a magyar társasági jog versenyképességének biztosítása az Európai Unióban.¹⁷⁹

A társasági jogharmonizáció problémái

A társasági jog „európaivá tétele” nem járul hozzá a tartalmi egységhez, mert a szupranacionális harmonizálás nem az egész, hanem az egyes problémák vonatkozásában kap jelentőséget. A társasági jog nemcsak normatív szempontból bizonyult széttagoltnak, hanem a törvényi jog az egyes jogi formáknál is teljesen eltérő fejlődési stádiumban található. Nemcsak a külsőségek hiányoznak egy zárt társasági jogi kodifikációhoz, hanem az összehasonlító szemlélődés is újra meg újra sűrűdéshez vezet. Történeti, összehasonlító szemléletével a német jogterületen született munkák is hozzájárulnak a nagy jelentőségű társasági jogi általános tanok kidolgozásához.¹⁸⁰

Az egyes nemzeti társasági modellek megismerése és a hasznosítható elemek felhasználása szintén hozzájárulhat az egységesebb jogi képhez Európában. Az alulról való építkezést fontosnak tartjuk, azaz a tagállamok szemszögéből való megközelítés egy biztos alapot teremthetne jogszabályaink közelítéséhez. Mindenképpen idealisztikus elképzelés a teljes jogazonosság elérése, ami nem is célja az Európai Uniónak. A cél a közös nyelv megtalálása a bábeli zűrzavar elkerülése érdekében.¹⁸¹

Ahogy azt Benacchio – több mint egy évtizeddel korábban – kifejtette, új közösségi társasági jog van kialakulóban, amely megerősödése egyrészt az egyező tartalmú szabályokkal, másrészt a nemzetek feletti, új jogintézményekkel valósítható meg. A társasági jog harmonizációja – a nagy erőfeszítések ellenére – „rendkívül töredezett módon valósult meg”, amelynek oka a pontos és részletes általános beavatkozási terv hiányára és a tagállamok ellenállására vezethető vissza. A gyakran kompromisszumos megoldások nem segítették elő a közösségi jogalkotók ún. minimum jogharmonizációjára irányuló

¹⁷⁷ Vö.: 30/1998. (VI. 25.) AB határozattal.

¹⁷⁸ Teleki (szerk.): Társasági jog, cégjog (2003) 5.

¹⁷⁹ Az új Gt. Konceptiója (2004) = „A gazdasági társaságokról és a bírósági cégeljárásról szóló törvények koncepciója (A Kodifikációs Bizottság vitaanyaga), Az Igazságügyi Minisztérium honlapján (2004) <http://www.im.hu/adat/letoltes/GtKonceptio.doc> I/2. pont (Letöltés: 2004. 03. 26.).

¹⁸⁰ Schmidt, Karsten: Gesellschaftsrecht, 3. Aufl., Köln; Berlin; Bonn; München: Heymann (1997) 57., 3. § IV. 2/b. pont.

¹⁸¹ Sokszor szószerint találkozhatunk ilyen zűrzavarral, ami a fordítások helyetti ferdítésekből származnak, amelyek néhol egyszerű félrefordítás, máshol a hasonló elnevezésű, de más jogintézmény elnevezéséből adódik.

célkitűzését. Ennek a lényege egy olyan szabály-együttes elfogadása, amely alkalmas a különböző tagállamok hasonló (de nem egységes) modelljének kialakítására.¹⁸²

Az európai társasági jogi mintaszabályozás lehetséges útja

Az európai társasági jogi mintaszabályozásnak (European Model Company Act, EMCA), amelyen a szakemberek jelenleg is dolgoznak, az a célja, hogy korszerű és rugalmas mintával szolgáljon, figyelembe véve a legfrissebb tagállami fejleményeket. A kezdeményezés nem a nemzeti társasági jog harmonizálására törekszik, hanem a különféle nemzeti rendszerek sajátosságainak megértését kívánja előmozdítani, és rugalmas, szabadon választható mintát kíván nyújtani.¹⁸³

Az európai társasági jog jövője

Az Európai Parlament 2012 júniusában állásfoglalást adott ki az európai társasági jog jövőjéről. A 2013 novemberében az Európai Unió Hivatalos lapjában megjelent dokumentum több konkrét feladatot fogalmaz meg, emlékeztetve és utasítva a Bizottságot egy-egy konkrét teendőre.

Az állásfoglalás kifejti, hogy a Bizottság intelligens szabályozással kapcsolatos menetrendje szerint a jogszabályoknak világosabbnak és hozzáférhetőbbnek kell lenniük, és a Bizottságnak kodifikálnia kell a társasági jogra irányuló uniós jogszabályokat annak érdekében, hogy felhasználóbarát előírások álljanak rendelkezésre, és hogy biztosítsa az uniós jogszabályok koherenciáját; felismeri egy egységes uniós társasági jogi eszköz érdemeit.¹⁸⁴

A Parlament a Bizottsághoz intézett korábbi kérését megismétli, miszerint a Bizottság elemezze a meglévő jogszabályok végrehajtásával kapcsolatos problémákat oly módon, hogy megállapításait figyelembe lehessen venni az új jogalkotási javaslatok elkészítésekor. A Bizottság által benyújtott jogszabályjavaslatoknak hatásvizsgálaton kell alapulniuk, amely figyelembe veszi valamennyi szereplő, többek között a befektetők, a tulajdonosok, a hitelezők és a munkavállalók érdekeit, teljes mértékben megfelelvén a szubszidiaritás és az arányosság elvének.¹⁸⁵

Az állásfoglalás lefekteti, hogy a Parlament üdvözli, hogy a Bizottság terjesszen elő új javaslatot egy statútumra a kölcsönösségen alapuló európai társaságokról.¹⁸⁶

Az irányelvekkel kapcsolatban a következő észrevételeket teszi az állásfoglalás:¹⁸⁷

- első lépésként csoportosítani kell a társasági jogról szóló irányelveket; a következő javasolt kategóriák szerint: kialakulás és működés (pl. az első és második irányelv, valamint számviteli és könyvvizsgálati irányelvek), mobilitás (pl. a harmadik, a hatodik, a tizedik, a

¹⁸² Benacchio (2003) 152-153.

¹⁸³ Theodor Baums – Paul Krüger Andersen: The European Model Company Law Act Project, March 1, 2008, ECGI - Law Working Paper No. 97/2008, Baums, Theodor: Europäische Modellgesetze in Gesellschaftsrecht, Institut for Law and Finance, Working paper series No. 75, 01/2008. 1-10.

¹⁸⁴ Az Európai Parlament 2012. június 14-i állásfoglalása az európai társasági jog jövőjéről [2012/2669(RSP)] 2013/C 332 E/15 (2013.11.15., C 332 E/78-81.)

¹⁸⁵ Uo. C 332 E/81.

¹⁸⁶ Uo. C 332 E/79.

¹⁸⁷ Uo. C 332 E/80-81.

tizenegyedik és a tizenharmadik irányelv, valamint a következő tizenegyedik irányelv) és uniós társasági jogi formák (pl. SE, európai szövetkezet, EGE). Mindemellett felhívja a figyelmet arra, hogy mindez a kodifikációs projekt nem vezethet a szükséges reformtevékenységek leállításához;

- a számviteli irányelvek felülvizsgálatát és új lehetőségek feltárását irányozza elő, és reméli, hogy a társasági jogról szóló második irányelv lehetséges reformja inkább a további egyszerűsítésre fog összpontosítani, nem pedig a tőkefelhalmozás és a tőkemegőrzés egy alternatív rendszerének bevezetésére;

- különös figyelmet kell szentelni a társasági jogról szóló ötödik irányelvre vonatkozó munka újrakezdésére, tekintettel a részvénytársaságok felépítésére és működésére;

- a Bizottság nyújtson be egy olyan intézkedések megállapítására irányuló jogszabályjavaslatot, amelyek megkönnyítik a társaságok számára a határokon átnyúló mobilitást az EU-ban (a vállalatok székhelyének határokon átnyúló áthelyezéséről szóló tizenegyedik társasági jogi irányelv);

- a tizenegyedik társasági jogi irányelvről szóló, ajánlásokkal kiegészített parlamenti állásfoglalás tekintetében felszólítja a Bizottságot, hogy a keret-megállapodási irányelvnek való megfelelés érdekében a jövőben részletesebb nyomonkövetési jelentést nyújtson be;

- javasolja, hogy a Bizottság folytassa a vállalkozáscsoportokról szóló kilencedik társasági jogi irányelvvel kapcsolatos munkáját annak érdekében, hogy a vállalkozói szövetség ezen általános formája számára szabályozási keretet dolgozzon ki; úgy véli, hogy nincs szükség a vállalatcsoportokra irányuló, teljes mértékben összehangolt európai vállalati jogra, hanem inkább közös szabályok felállítására.

**A HABILITÁCIÓ TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ MEGJELENT ÉS MEGJELENÉS
ALATTI PUBLIKÁCIÓK (KIVONAT)**

Gesellschaftsrecht in Österreich, Ungarisches Jahrbuch für Handelsrecht, Herausg. Zoltán Csehi; Red. Andrea Gyulai-Schmidt) 2014. Band I. (Budapest, 2014, megjelenés alatt) ISSN 2060-5153

Társasági jog az új Ptk. kodifikációjában – kapcsolódási pontok és irányváltások, in: Megújulás a jogi személyek jogában (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter – Gyenge-Grád Anikó), Budapest, 2014 megjelenés alatt)

Az új magyar Polgári Törvénykönyv kodifikációja és társasági jogi összefüggései (nemzetközi kitekintéssel). In: A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken: 2012, szerk. Szalma József, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság (Verzál nyomda), Újvidék (2013) 133-158. (ISBN 978-86-88077-04-0)

Personengesellschaften in Österreich, Debreceni Jogi Műhely (internet-alapú jogi periodika) 2012. évi (9. évf.) 9. szám 1-8. (HU ISSN 1786 5158)

A társaság fogalmköre a német jogban – rövid magyar vonatkozással. In: Ünnepi tanulmányok Sárközy Tamás 70. születésnapjára, szerk. Nótári Tamás: MTA Jogtudományi Intézet Kiadványa, Budapest-Szeged, Lectum Kiadó (2010) 401-424. (ISBN 978 963 9640 30 6)

Az osztrák kereskedelmi jog reformja: az Unternehmensgesetzbuch bevezetésének előzményei és következményei. In: Acta Coventus de Iure Civili Tomus X.: Quo vadis ius societatis Hungaricum: Társasági jogunk múltja, jelene és jövője, szerk.: Papp Tekla, Szeged, Szeged, Lectum Kiadó (2009) 309-321. (ISSN 1789-011X)

A polgári jogi társaság az osztrák gazdasági életben. Ethnographica et folkloristica Carpathica, 2009. évi 14. (32.) köt., Collegium Hungaricum füzetek, Hefte 2. szerk. Keményfi Róbert/Hrsg. Róbert Keményfi, Debrecen – Bécs/Wien, Department of Ethnography University of Debrecen – Collegium Hungaricum Wien – Debreceni Egyetemi Kiadó, 227-245. (ISSN 1219-5065) Collegium Hungaricum Füzetek/Hefte

Die bürgerlichrechtlichen Gesellschaft in österreichischen Wirtschaftsleben. Ethnographica et folkloristica Carpathica, 2009. évi 14. (32.) köt. Collegium Hungaricum füzetek, Hefte 2. szerk. Keményfi Róbert/Hrsg. Róbert Keményfi, Debrecen – Bécs/Wien, Department of Ethnography University of Debrecen – Collegium Hungaricum Wien – Debreceni Egyetemi Kiadó, Collegium Hungaricum Füzetek/Hefte 246-263. (ISSN 1219-5065)

Az eingetragene Erwerbsgesellschaft (EEG) társasági forma megszűnése Ausztriában. Debreceni Jogi Műhely (internet-alapú jogi periodika), 2009. évi (6. évf.) 1. szám 1-7. (HU ISSN 1786 5158)

Társasági jogi reform Ausztriában – vállalkozási törvény. Gazdaság és Jog, 2008. évi (16. évf.) 12. szám 3-7. (ISSN 1217 2464)

A polgári jogi társaság szabályozásának főbb csomópontjai Magyarországon. Miskolci Jogi Szemle, 2007. évi (2. évf.) 1. szám 20-40. (HU ISSN 1788 0386)

A német társasági jog alapvető kérdései (monográfia), Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó (2006) 1-211. (ISBN 978 963 473 239 6)

A társasági jogviszonyok szabályozása a német polgári jogi társaságban. In: Debreceni Jogi Műhely Évkönyv Válogatás a Debreceni Jogi Műhely 2005. évben megjelent tanulmányaiból, szerk.: Szikora V. – Fézer T. – Szabó K. – Szemesi S., Debrecen (2006) 175-190. (HU ISSN 1786 5158)

A német személyegyesítő társaságok jellemzői és elhatárolásuk más társasági formáktól. *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXIII/2. Miskolc: Miskolc University Press, 2005. évi (23. évf.) 2. szám, 535-560.

A személyegyesítő kereskedelmi társaságok (közkereseti társaság, betéti társaság) és a csendes társaság a német jogban. In: *Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis V.* (2005) (5. évf.) 199-225.

Az osztrák polgári jogi társaság alapítása, szervezete és jogviszonyai. In: Stipta István (szerk.): *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, Tom. 6/2, Miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai, szerk.: Stipta István, Miskolc, Bíbor Kiadó (2005) 217-246.

Anwendungsbereiche der Gesellschaft bürgerlichen Rechts und die Regelungen des Gesellschaftsverhältnisses. In: *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica* Tomus XXII., Miskolc, Miskolc University Press, 2004. évi (22. évf.) 483-516.

Die Gesellschaft bürgerlichen Rechts im System des österreichischen Gesellschaftsrechts. *Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis IV*, 2004. évi (3. évf.) 4. szám 263-286.

A polgári jogi társaság jelentősége a magyar és az osztrák jogban. *Gazdaság és Jog*, 2004. évi (12. évf.) 7-8. szám 25-35. (HU ISSN 1217 2464)

A társasági jogviszonyok szabályozása a német polgári jogi társaságban. *Debreceni Jogi Műhely* (internet-alapú jogi periodika), 2004. évi (1. évf.) 1. szám 1-20. (HU ISSN 1786 5158)

Einführung in das österreichische Gesellschaftsrecht. *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica*, 2003. évi (21. évf.) 2. szám 777-788.

Das Gesellschaftsrecht im System der Privatrechtsordnung. In: *International Scientific Conference 6-7 March 2003, UM IITC* (2003) 119-125.

Társaságok a német jogban (különös tekintettel a személyegyesítő társaságok rendszerbeli helyére), *Collega*, 2003. évi (5. évf.) 1. szám (március) 32-34.

A jogi személy és a természetes személy felelősségének egymás melletti érvényesülése (a jogi személy jogalanyiségének és büntetőjogi felelősségének kapcsolata), *Collega*, 2002. évi (4. évf.) 1. szám 43-48.

A jogi személyek büntetőjogi felelőssége de lege lata és de lege ferenda. *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica*, Tomus XIX., Miskolci Egyetemi Kiadó, 2001. évi (19. évf.) 347-360.

Az egyes jogi személyek létjogosultsága a Polgári Törvénykönyvben. *Collectio Iuridica Universitatis Debreceniensis*, 2001. évi (1. évf.) 1. szám 37-52.

„A jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezések" sorsa a Polgári Törvénykönyv kodifikációja kapcsán. *Collega*, 2000. évi (2. évf.) 2. szám 45-51.

Az Európai Bizottság 1999. évi jelentése a társult országok csatlakozási felkészültségéről, különös tekintettel Magyarországra helyzetére. In: *Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Államtudományi Szekciókiadványa, Doktoranduszok Fóruma*, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc (1999) 113-118.

A szövetkezetek helye a nyugat-európai országok személyegyesületi jogában. (FVM-pályázat, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Oktatási, Kutatási és Fejlesztési Főosztálya megbízásából tanulmány-készítés, „A non-profit vállalatok közgazdasági és jogi kérdései az EU-ban {...}” c. egyetemi jegyzet készítésében való közreműködés, kézirat 30 oldal (1999)

Csatlakozunk az Európai Unióhoz?! – Az (év)számok bővületében. In: *Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Szekciókiadványa, Doktoranduszok Fóruma*, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc (1998) 85-90.